

Социјално осигурање војних осигураника јуче, данас, сутра

НЕОПХОДАН САВРЕМЕН, СТАМЕН И АУТОНОМАН СИСТЕМ

Пре четири године заједничким снагама војних пензионера урађена је студија „Стратегија развоја система социјалног осигурања војних осигураника, постојећа и потребна решења“ која је свеобухватно, свестрано, објективно и непристрасно обухватила веома значајну и осетљиву друштвену тему. Тај материјал, уз незнатна скраћења и неопходна прилагођавања, доносимо на страницама „Војног ветерана“ као основу која може да послужи у коначном уобличавању система социјалног осигурања пензионисаних официра и подофицира.

Данас су корисници војне пензије више него икада у неизвесности шта ће бити са том врстом месечних припадљивости. Било би логично да после више од века и по од како је уведена та тековина - војна пензија буде стабилна, у законодавно-правном, социјално-економском, психолошком и сваком другом погледу.

Нажалост, није тако. Перспектива решавања виталних питања система социјалног осигурања војних осигураника (СОВО) није у свему јасна. Присутна је неизвесност, несигурност, па и страх, за будућност око 45.000 корисника војне пензије и њихових породица, али и потоњих војних пензионера.

Нису у питању, дакле, судбине појединаца или мале друштвене групе, већ близу 200 хиљада људских душа, чија егзистенција у мањој или већој мери, а код доброг броја и потпуно, зависи, управо од статуса корисника војних пензија. Истовремено, не ради се само о пензији, њеном основу, усклађивању и износу, већ о целини проблема, који обухвата здравствену заштиту, стамбено обезбеђење и социјалну сигурност корисника војне пензије - испуњених професионалних војника - официра, подофицира, војника по уговору и породица њихових погинулих и умрлих колега.

Систем СОВО у Републици Србији, због друштвено-политичке ситуације, економских превирања и других многобројних оправданих али и неоправданих фактора, као и измена у Закону о Војсци Србије, налази се, релативно дуго, у центру пажње многих, али и у фокусу разматрања, критика и незадовољстава, војних осигураника, пре свега, популације војних пензионера. Истовремено нема довољно изражене воље да се проблеми у вези са тим решавају целовито, уз уважавање мишљења о свему томе и популације војних осигураника, нити евидентних активности шта се на томе ради.

Социјално осигурање војних осигураника је, до ступања на снагу Закона о Војсци Србије (1. јануара 2008), било у целини уређено Законом о Војсци Југославије и на основу тог закона донетим подзаконским прописима, Законом о Војсци Србије (члан 197. став 2) прописано је да до доношења прописа о социјалном осигурању

Како побољшати материјални положај корисника војне пензије: делегација УВПС у разговору са представницима Фонда за социјално осигурање војних осигураника

војних осигураника остају на снази одговарајуће одредбе Закона о Војсци Југославије, изузев одредбе о усклађивању војних пензија.

УВПС борац за права војних пензионера

У вези са бројним нерешеним питањима, проблемима, тешкоћама, а посебно због непоштовања или непримене позитивних законских и правних норми и нарушавања постојећег система СОВО, покренуто је, протеклих деценију и по, низ акција од стране удружења које окупљају војне пензионере, али и веома много појединачних молби, жалби, предлога и других поднесака надлежним министарствима, институцијама и друштвено-политичким личностима, као и велики број тужби војних пензионера преко надлежних судова.

Удружење војних пензионера Србије (УВПС) од настанка (1993) непрекидно се бори за очува-

ње социјалног и материјалног статуса чланства и популације КВП у целини, што је био и разлог настанка те организације.

С тим у вези УВПС је урадило више истраживања, низ анализа и студија и ургенција, предлога и иницијатива према надлежним државним органима. Такође, као део изборне базе органа Фонда за социјално осигурање војних осигураника, УВПС је преко својих представника настојало да се сва питања из надлежности те институције решавају у циљу остваривања интереса и права и задовољавања потреба корисника војне пензије (КВП), тј. војних осигураника. Крајем априла 2009, УВПС је израдио материјал под насловом: „Новелација система социјалног осигурања војних осигураника - иницијатива и предлози за уређење ове проблематике“, која је достављена председнику Управног одбора и директору Фонда СОВО.

Такође, Удружење пензионисаних подофицира Србије (УППС, 2006), поред низа представки, контаката и других активности, урадило је

(фебруар-април 2009) студију под насловом: „Статус популације војних пензионера са освртом на удружења војних пензионера и других организација везаних за ту популацију у Србији, са погледом на јуче, анализом за данас и прогнозама и реалним стремљењима за сутра”, која је достављена највишим државним функционерима и Управном одбору (УО) и директору Фонда СОВО.

Између осталог, крајем марта 2008. године, УВПС је доставило Министарству рада и социјалне политике - радној групи за новелацију прописа у инвалидском и пензијском осигурању, материјал под насловом: „Предлози за измене и допуне Закона о пензијском и инвалидском осигурању”. Пре неколико година урађено је истраживање „Социјалне и здравствене карактеристике КВП” и представљено на VII конгресу геронтолога Србије у Врњачкој Бањи (маја 2006. године).

Војна пензија није бенифицијанни поклон

Фонд СОВО, од формирања (1994), а у складу са својим местом, улогом и надлежностима, организационим, кадровским и материјалним капацитетима, непрекидно је радио на спровођењу у живот закона, уредби и других прописа у вези са СОВО. Истовремено, а у сарадњи са удружењима војних пензионера, упркос тешкоћама, у континуитету и општем интересу, покретао је код надлежних државних органа питања из своје надлежности, укључујући и рад на реформи система СОВО.

Може се слободно рећи, да је постојање Фонда за СОВО као институције, упркос огромних тешкоћа, поготово у време најтеже економске и социјалне кризе у земљи, обезбедило континуитет у остваривању права, поготово из кључних сегмената СОВО - редовност исплате пензија, здравствену заштиту, социјалну помоћ и стамбено обезбеђење.

Управни одбор Фонда СОВО одлучио је (6. 6. 2009) да се формира радна група састава: Славко Драгуило, пуковник мр Милојко Миловановић, Душан Пешанац, Остоја Поповић, Светомир Обренчевић, пуковник Милош Милетић, мр Златомир Грујић, и др Бранко Пухарић, која је добила задатак да изради материјал за надлежне институције и личности.

Неколико година уназад актуелизирано је, више пута, питање војних пензија и систем СОВО у целини. Парцијалним, и, рекло би се, изнуђеним решењима, та проблематика је још више усложњена. Суштина проблема није само у пензији, као елементу социјалне сигурности, него у целини система социјалног осигурања, који ту сигурност треба да пружи. Исто се односи на КВП, јер је пензија, заједно са здравственом заштитом, управо средство те сигурности, коју радом у младости и средњим годинама обезбеђују за старост. Војна пензија није социјална категорија, нити бенефиција, како се то жели понекад рећи, није ни привилегија, није ни поклон или рента, она је право стечено (професионалном) војном службом, које држава гарантује онога тренутка када се професионална војна служба заснује.

У прилог тезе која реформу или модернизацију система СОВО види као укидање и претварање или утапање у систем ПИО запослених у друштву и привреди, давале су многе изјаве које су у јавности, поготово популацији војних пензионера изазивале велике полемике, а најче-

Нису у питању судбине појединаца или мале друштвене групе, већ близу 200 хиљада људских душа, чија егзистенција у мањој или већој мери, а код доброг броја и потпуно, зависи, управо од статуса корисника војних пензија.

шће незадовољство. Донет је и Закон о Војсци Србије у којем су, први пут од свих закона о војсци Србије (од првог закона из 1865. године) војне пензије, односно социјално осигурање укључујући и пензијско, изостављене, и регулисане начелно (чланови 190, 191, 192, 193 и 197). Уједно је учињен и преседан у законодавној пракси јер су делови укинутог закона, уз минималне измене неуобичајено дуго остали на снази - да ли као сигнал привремености решења, журбе или уверености да се све оно у поглављима старог закона што је остало на снази треба, једноставно, избрисати.

Чудан допринос реформи војске

Поновно инсистирање да се реформа војног ПИО, у целини ПИО Србије, доведе до краја, вратило је на површину многе теме, али и врло конкретна питања која задиру у сферу гарантованих међународним конвенцијама, Уставом Србије и законима. Настојање да се нова законска решења донесу по хитном поступку и истцање ургентности решавања због економске кризе и недостатка новца само је изговор. Управо је време да се, по угледу на неке од социјално најуређенијих држава, сада то питање на прави начин реши и у Србији.

Студију је, по идеји УППС, урадила је радна група састављена од чланова УППС и војних пензионера, на челу са универзитетским професором др Бранком Пухарићем, дипл. инг. и упутила ју тадашњим званичницима: председнику Републике Србије Борису Тадићу, председнику Владе Србије Мирку Цветковићу, потпредседнику Владе Србије Јовану Кркобабићу, министру одбране Драгану Шутановцу, Министру за рад и социјалну политику Расиму Љајићу, Министру финансија Диани Драгутиновић, министру правде Снежани Маловић, начелнику Управе за здравство бригадном ген. проф. др Вељку Тодоровићу, председнику УО Фонда СОВО генерал-мајору мр Видосаву Ковачевићу, директору Фонда СОВО пуковнику мр Милојку Миловановићу.

На основу Закона о Војсци Југославије (ЗВЈ) од 6. новембра 1993. године, у току 1994. године донети су Пословник и Статут Фонда за СОВО, на које је своју сагласност дала савезна влада СРЈ уредбом од 22. септембра 1994. године.

Уследиле су изјаве од оне „да војне пензије једу војни буџет”, до једностраног пребацивања (неки кажу у форми „кукавичјег јаја”) војнопензијског система у окриље Министарства рада и социјалне политике (члан 19. Закона о министарствима), уз образложење да је то допринос реформи војске (?).

У вези са реформом ПИО, као и, уосталом, о многим питањима развоја друштва, од поједи-

них политичара и високих државних чиновника могле су се чути изјаве и (неприхватљиве) оцене, којима се вређа достојанство људи и грубо крше основни принципи односа према човеку. Вероватно се ради о незнању или о недобронамерности, не само према СОВО, већ и према војним лицима (у активној служби који ће у догледно време, вероватно, постати војни пензионери), као и према социјално-економском стању у земљи и њеној стабилности.

Питање војног система пензијско-инвалидског осигурања (ПИО), односно СОВО у целини, је веома важно, не само са аспекта ПИО, него и целине војног позива (професије). Можда се, на први поглед, краткорочно, не види веза између предпрофесионалног, професионалног и постпрофесионалног периода војника. Међутим, јасно је као дан (показују примери других држава), гледано дугорочно, да од статуса војних пензионера зависи и квалитет кадра који се опредељује за војни позив, те и квалитет војске и система одбране. Заправо, то је један од кључних фактора и показатеља социјалне сигурности (заштићености и стабилности) војне професије.

Аутономност система нема алтернативе

У МО и Војсци Србије треба максимално да буде заступљени струка и наука, то јест најбоља светска решења прилагођена потребама, специфичностима и могућностима наше државе. Драгоцена су искуства земаља у транзицији у погледу ПИО, али и погледи које на СОВО имају развијене земље и оне са дугом војничком традицијом, па и колевке модерног ПИО (Немачка, Шведска и друге), који треба уважити. Поред тога, као да се изгубио ехо о националној стратегији старења као и препоруке и обавезе Мадридског међународног плана акције о старењу и Регионалне стратегије и његове примене донете од Економске комисије УН за Европу и друго, у којима се императив ставља на социјалну и здравствену заштиту.

Узгред, Национални план акције о старењу, поред осталих фактора, прокламује: *Унапређење и заштиту људских права и основних слобода;*

Обезбеђивање економске и социјалне сигурности и квалитета живота у старости; Омогућавање пуне интеграције и партиципације старијих људи у заједницу; Елиминације свих облика друштвеног занемаривања услед опадања функционалних способности у старости и инвалидности; Остваривања једнаких могућности за све; Доживотан развој појединаца;

Афирмацију личне одговорности, итд.

Но, важна је и позитивна пракса у овој земљи, њен систем СОВО који је грађан и који је успешно функционисао скоро четири деценије, упркос прилично немару државних творевина од 1991. године до данашњег времена. С тим у вези поука се може извући из односа тадашњег МО према систему здравствене заштите војних осигураника, стамбеном збрињавању и многим другим егзистенцијалним питањима.

Због свега тога, аутономност социјалног осигурања војних осигураника нема алтернативе, без обзира на величину војске и број пензионера. Служећи се реториком ранијих властодржаца да ће „биологија учинити своје,” додајемо следећу констатацију: да ће, ако се учини оно што је потребно, остати добар систем који ће популацији пензионисаних подофицира, официра и

Протест испред Владе Србије: Удружење војних бескућника

цивилних лица пружити гаранцију за спокојну старост. То је управо и основни циљ и сврха постојања система СОВО - социјална сигурност, посебно у поодмаклим годинама.

Европски социјални модел подразумева „визију друштва у којем преовладава пуна запосленост, квалитетна радна места, једнаке могућности и социјалне заштите за све“. У пракси се говори о варијетама тог модела (нордијски - скандинавски, англосаксонски, медитерански, континентални). Систем подразумева пуну социјалну сигурност грађана (накнаде за случај болести, материнства, незапослености, смрти, старосне, инвалидске и породичне пензије али и социјалне карте).

Мисија, визија и основни циљеви

Студија „Стратегија развоја система социјалног осигурања војних осигураника, постојећа и неопходна решења“ треба да иницира, помогне и укаже на могуће путеве неопходне реформе, најбоља решења за избор конфигурације и начин како стабилизovati, унапредити и модернизovati систем социјалног осигурања војних осигураника, како би војним осигураницима, посебно популацији војних пензионера, омогућило већу социјалну сигурност, стабилнији живот у поодмаклим годинама и задовољење друштвених, културних, рекреативних потреба.

Студија наглашава потребе доношења прописа о социјалном осигурању војних осигураника и измени закона на тај начин да комплетно социјално осигурање војних осигураника буде у надлежности Министарства одбране.

Визија, планирање и доношење одлука су у основи три темељна фактора који су узрок тешкоћа у систему СОВО, незадовољства и реакција војних пензионера, а све остало су поводи. Планирати и доносити одлуку без визије нема смисла и веома је штетно, тако исто као што је визија без планирања и доношења одлука само пусто сањарење. Визија мора да има сврху. Да би имала сврху мора да: исправи постојеће не-

гативности у тој сфери у позитивно и добро, повећа социјалну сигурност и квалитет живота.

Визија, после одређених реформи у систему социјалног осигурања војних осигураника, треба да буде: бољи и квалитетнији живот, максимална реализација социјално-економских и културних права, боље здравствено осигурање, стабилно социјално осигурање и ефикасна социјална заштита.

Визијом се захтева социјална правда кроз конкретне акције и идеје, живот достојан човека који је напорно радио и доприносио овој земљи 40 и више година: боља здравствена заштита; боља и поштенија политика у решавању стамбених проблема; поштовање резултата рада које је ова генерација пензионера постигла, посебно у периоду 1960-1990. година; уважавање упла-

Удружење војних пензионера Србије (УВПС) од настанка (1993) непрекидно се бори за очување социјалног и материјалног статуса чланства и популације КВП у целини, што је био и разлог настанка те организације.

ћених доприноса за социјално осигурање, који је за 40 година рада био стабилан и непрекидан; бољи третман људи у поодмаклим годинама; нужно поштовање, уважавање, хуманији однос, заштиту од насиља и некултурног третмана популације војних пензионера.

Стратегија реформи и развоја система СОВО кроз своју мисију и визију треба да доведе до остваривања задатих циљева стратегије и реформи и то у првој фази: очување потпуне аутономности система социјалног осигурања и социјалне заштите војних осигураника на темељима Закона из 1973. године са неопходном надоградњом и модернизацијом система; иницијатива за утврђивање стандарда за квалитетније

социјално осигурање и социјалну заштиту војних осигураника; иницијатива за ревизију и доградњу програма социјалног осигурања и социјалне заштите војних осигураника; утврђивање реформе и стратегије развоја социјалног осигурања војних осигураника; доношење одговарајућих прописа о социјалном осигурању војних осигураника; целовито уређење социјалног осигурања војних осигураника кроз Закон о Војсци Србије; строго поштовање донетих закона и уредби, (који се односе на војне пензионере), од стране надлежних нивоа државних органа и институција; модернизација, јачање и прилагођавање институције Фонда СОВО стварним потребама војних пензионера.

Шта све треба решити

Основни циљеви реформи и развоја система СОВО у другој фази: израда социјалних карата за популацију војна лица; израда социјалних карата за популацију војних пензионера и породичних војних пензионера; ревизија и јачање здравственог осигурања војних лица; знатно боље здравствено збрињавање војних пензионера и чланова њихових породица; анализа, ревизија и дограда социјалних давања војним лицима и војним пензионерима; анализа стања и животне егзистенције војних инвалида; ревизија стамбених проблематике, брже решавање стамбених проблема војних лица и КВП; исплата заосталих дуговања војним пензионерима („мали дуг“) што пре, уз одговарајуће законске затезне камате, без судских пресуда; ревизија војних пензија због непоштовања законских одредаби о начину утврђивања војних пензија; оснивање домова за војна лица у поодмаклим годинама, војне пензионере и чланове њихових породица и институција за образовање, културу, спорт и рекреацију КВП; иницијатива за строгу контролу продаје вишка и непотребне војне имовине и рационална намена добијених новчаних средстава; покретање поступка за добијање деоница од продаје војних објеката и деоница од спортских комплекса попут стадиона ЈНА, односно „Партизан“ и усмеравање средстава у фондове Фонда СОВО; регулисање пореза за војне пензионере на оружје као за пензионисане припаднике МУП-а; стварање јединственог удружења војних пензионера, његово јачање и прилагођавање стварним потребама чланства.

Утврђивање основа стратегије СОВО, као дела опште државне стратегије, мора се заснивати на научним основама и позитивној пракси у Европи и свету, посебно код оних држава које су у том домену направиле највећи искорак. Евидентно је да темеље свих уређених држава представљају њихове развијене економије и добро дефинисани системи социјалног, пензијског и здравственог осигурања.

Зато је изградња стабилног система социјалне заштите, чије најзначајније сегменте чине пензијско и здравствено осигурање, од стратегијске важности и за нашу земљу, па и за војне осигуранике.

Опада ниво социјалне сигурности

Централно место у дефинисању и развоју такве стратегије треба да има осигураник и корисник пензије, а за њено спровођење неопходно је да одговарају надлежни органи.

Када се разматра животност, функционалност и ефикасност система СОВО, последњих

двадесетак година и дуже, без обзира на ставове, мишљења, тумачења, прописе, законе и уредбе, тај систем никада није био целовито изграђен и комплетан као систем. Но, у периоду стабилног друштвеног и економског развоја обезбеђивао је одговарајућу социјалну сигурност грађана. Проблеми су последица економске и социјалне кризе која је лимитирала услова за остваривање комплексне социјалне заштите.

Пензијски основ за обрачун висине војне пензије чини месечни износ плате без пореза и доприноса која војном осигуранiku припада у месецу у којем му престаје служба, а пензија за пун пензијски стаж износи 85 одсто од тог пензијског основа.

Последњих година дошло је до опадања нивоа социјалне сигурности у земљи, па и код војнопензионерске популације. Тиме су у мањој или већој мери била угрожена и нека од гарантованих права. Систем СОВО, те и систем ПИО војних осигураника, успостављен на уставним основама и уређен одговарајућим законима и прописима, успешно је функционисано до времена кризе. Проблеми се гомилају и нарастају почетком деведесетих и трају, уз одређена боља или лошија решења или потезе, до данас. Не може се рећи да су нека лоша, или лошија, решења донета из лоше намере, уколико се реално има у виду криза кроз коју је држава прошла у последњој деценији 20. века.

У време стихијне декаденце система било је, с времена на време, више примера доношења разних уредби, допуна и измена закона, који су убрзавали погоршање и нарушавање функционалности система СОВО.

Систем социјалног осигурања војних лица требало би да обухвати и заштиту војних лица и да представља скуп свих правних норми којима им се обезбеђује сигурно и стабилно ПИО, њихово и здравствено осигурање чланова породица и деција заштита. Тај систем, требао би, под условом да је нормално успостављен, развијан, дограђиван са временом и околностима у друштву и да има своју самосталност и неопходну снагу, да штити интересе социјалних осигураника у свим доменима њихових законских права и потреба. Социјално осигурање, а тиме људске и грађанске слободе и права губе сваки смисао и вредност ако су само декларативног карактера. Њихова стварна примена у реалном животу је превасходна. Не треба бежати од чињенице да пуна примена свих тих уредби и закона, представља постојање и одговарајућих друштвено-политичких услова. Током дугогодишњег постојања, система СОВО, долазило је до апсурдних ситуација које су ишле на штету свих или дела војних осигураника или компоненти система социјалног осигурања.

Не по закону, него по наређењу

Последњих двадесетак година, систем социјалног осигурања, силом прилика, није функционисао у потпуности у складу са уредбама и законима, или неке од институција. Ресорна министарства нису у свему радила по законима, што је изазивало незадовољство војних осигураника и КВП. Некада се, нажалост, није поступало по закону, већ по наређењу. Права која се утврђују Уставом не могу се одузимати ни ограничавати. Она имају карактер правне неутуђивости. Многим донетим одлукама и уредбама које су биле исхитрене и недовољно анализиране, нанете су велике штете СОВО. На посредан начин, тим одлукама и уредбама, угрожена су

права и слободе популацији војних осигураника. Самовоља појединаца која је довела до тих нежељених ситуација не може се оправдати или законити иза било каквог права, функције или положаја. Такве ситуације нанеле су штете не само већем броју војних пензионера, него и директне штете војном и републичком буџету, угледу надлежних министарстава и Влади Србије и несхватљив однос у времену економске и друштвене кризе.

Треба користити позитивна искуства других земаља Европе и света у овој области и прилагодити их и примењивати на нашу друштвено-политичку ситуацију и економске могућности. Систем СОВО морало би бити организован јединствено у оквиру једне специјализоване институције типа заједнице социјалног осигурања војних осигураника, у садашњем случају кроз Фонд за СОВО.

Права човека гарантована су највишим актом државе - уставом, па и права у области социјалне сигурности, здравствене заштите и пензијско-инвалидског осигурања (Устав Републике Србије, 8.11.2006., члан 68, 69, 70). Треба имати у виду да Устав предвиђа механизме заштите људских права. Уз Европску конвенцију за заштиту људских права, држава је обавезна да примењује и Међународни пакт о социјалним, економским и културним правима уз осигурање прогресивне реализације до степена максимално расположивих ресурса права на социјалну заштиту и помоћ и права на социјалну сигурност, укључујући социјално осигурање, а такође и Европску социјалну повељу... Такође, постоји обавеза државе на прогресивно остваривање права како би постепено испунила највише стандарде из међународних докумената. Под тим се под-

разумева да су државе обавезне да усвоје законодавне и друге мере, како би оствариле прогресивну реализацију права на социјалну сигурност. Такве мере морају бити промишљене, конкретне и циљане ка достизању тог права.

По најједноставнијој дефиницији систем социјалне заштите у друштву обухвата скуп државних прописа, регулатива и аката, као и стратегије њихове примене у циљу задовољавања социјалних потреба људи. То подразумева финансијске, правне и организационе претпоставке и начине задовољавању потреба грађана, посебно оних који се налазе у лошем социјалном стању или су на специфичан начин угрожени због чега им је потребна подршка и помоћ државе.

Било је апсурдних ситуација, попут оне да се, по наређењу претпостављених, брани незаконито понашање, и сл. Било је и самовоље појединих ресорних институција и њихових руководи-лаца.

Европски стандарди, кроз Европски закон о социјалној заштити, дефинишу минимум социјалних права, подразумевају остваривање права на: здравствену заштиту; накнаду за време болести, накнаде за незапосленост, старост, повреду на раду, породицу и материнство, инвалидитет, у случају смрти, итд.

Војне пензије од 1835. до 2008. године

Од 1835 до 1865. године у Кнежевини Србији није било системских решења по питању социјалног осигурања војних лица, јер није било ни стајаће војске. Књаз Милош је 1835. године до-

Из Закона о устројству војске

ОДЕЉАК IV О пензији официра Чл. 73.

Свима се официрима одређује пензија по ономе размеру, који је законом за чиновнике грађ. реда назначен, а године службе рачунају се од дана уписа у војску, пошто се од тога одбију две године, као рок службе који је дужан сваки да одслужи. Ратне године рачунају се свака у две.

Чл. 38.

Пензија се одређује по чину, који има официр, кад се у пензију ставља. За оно, што у овом закону, у сматрењу пензија за официре, неби наређено било, важи општи закон о постављању у покој свију чиновника.

Чл. 39.

Официр који је у дејствовали служу десет година и оном истом чину, у ком се налази кад се ставља у покој, добиће пензију непосредно вишег чина.

У сваком случају дакле, и кад нема официр десет година службе проведене у истом чину, Краљ може при стављању официра у пензију, дати му почасну титулу, већег чина, но то бива без сваког улива на пензију.

нео прве акте о пензијском осигурању. Он је поделио породичне пензије породицама палих и умрлих војска. Уведени су чиновни и дефинисан статус војног лица: активна служба, ван службе, на расположењу и покој или пензија. Дакле, уведене су и војне пензије. Тиме је, у Србији, двадесет година раније у односу на цивиле, донет закон о пензијама војних лица.

Године 1865. доноси се Закон о устројству војске. У Кнежевини Србији уводи се стајаћа војска. Уведени су чиновни и дефинисан статус војног лица: активна служба, ван службе, на расположењу и покој или пензија. Дакле, уведене су и војне пензије. Тиме је, у Србији, двадесет година раније у односу на цивиле, донет закон о пензијама војних лица.

Закон о устројству војске из 1886. године дефинише пензије официра. Подофицири, тада, нису имали право на пензију. Официр је стицао право на пензију после 10 година службе и добијао је 40 одсто од систематичне плате. За сваку наредну годину службе добијао је још по два одсто. Са 40 година службе у пензију му је улазила комплетна систематична плата. Подофицир је примао систематичну плату и повишицу везане за рокове службе и то до 12 година.

Реформама у Војсци Србије, 1897. године, право пензију добили су и подофицири. До тада су они после 12 година проведених на раду у војсци, обучавани за цивилну службу и то најчешће за рад у пошти или на железници. Ако нису хтели, после 12 година проведених у војсци, да раде у цивилној служби, добијали су отпремнину од 12.000 динара.

Године 1922. донет је општи закон о пензијском осигурању, урађен по узору на најбоља европска решења. ПИО припадника војске регулисана је чланом 300. Закона о устројству војске.

Висина пензије одређивана је за официре и војне чиновнике према основној и положајној плати и редовној станарини коју су добијали као војни пензионери. За 10 година војне службе припадало им је 50 одсто од свих припадљености. За сваку даљу годину службе добијали су по два одсто тих припадљености. Тако је са 35 година активне војне службе пензија била у висини плате, плус редовна станарина. Није било војностановног фонда.

У Закон о устројству војске и морнарице из 1931. године задржана су основе ПИО припадника војске из претходних закона. Уведен је бенифицирани радни стаж за пензију и то 20 месеци за годину дана за Ратну морнарицу и Ратно ваздухопловство. Уведен је и лични додатак на скупшћу. Изменама и допунама Закона о устројству Војске и Морнарице из 1940. године, прецизирани су услови за одлазак у пензију и утицај разних додатака (распон плата, периодске повишице, граничне године живота за командне дужности према чиновима и за војну службу) на висину пензије.

Војнопензијски систем у Југославији 1945-1972. године

После ослобођења, 1945. године, због рата и ратних разарања, нова држава ФНР Југославија нашла се у тешкој ситуацији, јер су сви пензијско-инвалидски фондови са средствима, имовином и документацијом били уништени. Наслеђен је систем социјалног осигурања Краљевине Југославије. Маја 1945. донет је Правилник о исплаћивању додатака на децу и закон о спровођењу социјалног осигурања. То је био први али не и довољан корак у овој области.

Војна пензија није социјална категорија, нити бенефиција, како се то жели понекад рећи, није ни привилегија, није ни поклон или рента, она је право стечено (професионалном) војном службом, које држава гарантује онога тренутка када се професионална војна служба заснује.

Уведени су и чиновни: каплар, поднаредник, наредник, потпоручник, поручник, капетан, мајор, потпуковник и пуковник. Генералски чин уведен је пет година касније.

У Нишу је краљ Милан Обреновић прогласио Закон о пензији учитељских удовица и њихове деце. У литератури и теорији о ПИО, познате су као тзв. „удовичке пензије”.

Тако је, после 110 година од првих решења породичних пензија и после 80 година од доношења Закона о устројству војске, вишом силом ратом, нестао систем ПИО војних лица, који се непрестано развијао од почетних елемената, дограђивао и добијао контуре савременог система за то време. Ту није био крај, али ни почетак неопходности стварања новог и савременог система ПИО војних лица. Тај вакуум потрајао је 28-32 године, или пуних 135, односно 108 година од стварања првих решења ПИО у Србији, до стварања нових темеља војнопензионог система почетком 1973. године. Тај вишегодишњи вакуум донео је изненађујуће и велике животне невоље многим ратницима, војним инвалидима, породицама изгинулих бораца и пензионисаних припадника ЈНА.

Од 1945. до 1973. године, ПИО војних осигураника, углавном је било уређено општим системом ПИО на нивоу државе. Повремено су, посебним савезним прописима, били регулисана појединачна питања војних осигураника. У неколико наврата, уредбама о пензионисању државних службеника и Уредбама о установљењу права на пензију (1945, 1946, 1953, 1965, 1967 и 1972) парцијално, су решавана питања ПИО војних осигураника. У том периоду настају проблеми који доводе до незадовољства пензијом КВП и АВЛ.

Увођење система СОВО 1973. године

Потреба да се законима успостави посебан систем пензијског и инвалидског и укупног социјалног осигурања војних лица непрестано је расла. Због непостојања таквог система проблеми, несугласице, тензије и негативне последице су расле. Од 1960. до 1970. година у више наврата покретано је питање уређења те материје, али су увек за друштвено-политичке структуре некресавале препреке и пречи послови.

Коначно, почетком 1970. године, почеле су озбиљније дискусије, размена мишљења и разматрања о новом војнопензијском систему. Пуне две године водиле су се расправе на свим републичким и савезним нивоима о том систему. Анализирани су постојећи системи у свету. Биле су укључени сви неопходни стручњаци и

личности из надлежних структура. Појавио се преднацрт, а затим и нацрт новог система. Прошавши све одлучујуће филтере, нашао се коначно и највишем законодавном телу.

Савезна скупштина донела је 21. децембра 1972. Закон о пензијском и инвалидском осигурању војних осигураника, који је ступио на снагу 1. јануара 1973. године. Сви су одахнули када је донет закон и измене, посебно су одахнули војни пензионери. Поред наведеног, донети су и: Закон о здравственом осигурању војних осигураника; Закон о додатку на децу војних осигураника.

Приликом доношења три посебна савезна закона пре 43 године (1972): наведено је у тумачењу, дискусијама и информисању много разлога због којих је неодрживо било дотадашње постојеће стање.

Једно од основних образложења таквог корак било је специфичност војног позива, у одређеном смислу ограничење основних грађанских права, премештаји, непредвидљиво радно време и многе друге специфичности. Због свих тих специфичности било је тешкоћа у раду са војним осигураницима у општем систему ПИО, односно по одредбама Основног закона о пензијском осигурању на нивоу државе који је са одговарајућим допунама и изменама био на снази од 1945. до 1972. године.

За увођење система СОВО било је веома много студија, дискусија, скупова на свим нивоима у врху војном али и у политичком врху република и државе СФРЈ. Закон је озбиљно разматран и анализиран, а био је и на јавној расправи. Сви постојећи друштвено-политички форуми, републички и савезни, су активно учествовали у његовом доношењу. Организације, институције и надлежна министарства анализирали су преднацрт, нацрт и предлог који је ишао на разматрање у Савезну скупштину. Закључак је био једногласан да се мора оформити систем СОВО.

Снагом савезног закона

Ти проблеми били су: велики број инвалида рата; пензионисање великог броја припадника ЈНА по потреби службе, демобилизација ратног кадра, мали стаж и неодговарајућа стручна спрема; све већи распони у платама, а тиме и пензија војних лица у различитим републикама; постојање ратног синдрома код знатног броја припадника ЈНА; непоштовање специфичности војног позива; изузетно ангажовање припадника армије у конфликтним ситуацијама на границама (1948-1953); велико ангажовање припадника армије у ванредним ситуацијама широм земље; велики број погинулих припадника армије од 1945-1953; малверзације републичких завода за социјално осигурање који су исплаћивали мање војне пензије од предвиђених законом, иако су рефундирани новац за пензије од ССНО (утврђено је да је исплаћено око 37 милијарди динара мање од рефундиране суме); изузетно велики број нерешених стамбених проблема војних лица и пензионисаних војних лица итд.

Дакле, од 1973. године систем СОВО уређује се посебним савезним законом. Фактори који су, поред осталих, утицали на такво решење били су: битне специфичности војног позива, степен и специфичност образовања и дужина трајања радног стажа војних осигураника. Тај систем карактерише: обавезно осигурање; узајамност; зависност стицања права од наступања осигураног случаја (ризика) уз испуњење општих услова у погледу старости, стажа и остварене плате

(личног дохотка); усклађивање пензија са кретањем трошкова живота; обезбеђивање посебних средстава за покривање већег оптерећења фондова у вези са обавезама које не произилазе из осигурања. Установљено је: право на старосну, инвалидску и породичну пензију; право на накнаду за телесно оштећење, и право на додатак за помоћ и негу. КВП и чланови њихових породица осигурани су на здравствену заштиту и друга права из здравственог осигурања по посебном савезном закону. У складу са Законом о ПИО војних осигураника, основана је Заједница социјалног осигурања војних осигураника у СФР Југославији - позната по термину који се најчешће употребљавао - Заједница војних осигураника. Често се користио и термин Завод за СОВО. На тај закон могу се ставити и примедбе, али је он у континуитету обезбедио аутономно функционисање система СОВО.

Систем СОВО од 1982. до 1993. године

У периоду од 1982. до 2008. године доношене су разне допуне којима је прецизирано: ко је војни осигураник, радни стаж, начин усклађивања пензија и других примања, регулисање здравственог осигурања, пензијски основ итд, али се никад није дирало у аутономност система. Можда је највећи пропуст што се систем у целини није више, боље и брже дограђивао и осавремењивао и што није постојао јачи, активнији, самосталнији и свеобухватнији систем, са већом одговорношћу према свим збивањима од животног интереса за војне осигуранике и посебно за војне пензионере.

Године 1982. донет је Закон о основним правима из пензијског и инвалидског осигурања на бази Устава из 1974. године. Затим, је 1985. године донет нови Закон о ПИО војних осигураника. Поред осталог, прецизније је решен положај у пензији, превременој старосној пензији и уведено је обавезно усклађивање пензија са кретањем номиналних личних доходака активних војних лица у текућој години. Овај закон ступио је на снагу 1. јануара 1987. године.

Од 1985. до 1993. није било значајнијих промена у систему осигурања војних осигураника. У том периоду донет је правилник по којему се лични доходак и друга лична примања АВЛ изражавају бодовима. За тај период карактеристично је да су између 1991. и 1993. године, управни органи Заједнице СОВО са својим самоуправним органима доведени у стање мировања, односно војна лица и војни пензионери били су лишени могућности сваког утицаја на рад и функционисање система СОВО.

Систем СОВО од 1993. до 2008. године

Законом о Војсци Југославије донете су и регулативе за формирање и деловање Фонда СОВО. Овај Закон прописује и јачи заштиту стечених права из ПИО и положај и сигурност војних осигураника. Уредбом Савезне владе установљен је Фонд СОВО као правно лице и одређена је његова организација, надлежност, делокруг рада и начин пословања. Тиме је извршена институционализација СОВО, а елементи ПИО и здравственог осигурања детаљно су дефинисани, чиме је предметна област уређена веома прецизно и темељито. Ваља напоменути да су одредбе о тим питањима уређене и главама 15. и

ИСТОРИЈАТ ВОЈНОПЕНЗИОНОГ СИСТЕМА

Фебруара 1835. године

Књаз Милош Обреновић је донео два акта о пензијама и то за удовице Војда Карађорђа, Војводе Антонија Пљакића и Младена Миловановића. Исплата ових пензија почела је 6. маја 1835. године и то госпођи Петровићевој у износу 500 талира, а госпођама Пљакић и Миловановић по 100 талира.

2. фебруара 1865. године

Војне пензије се уводе у Србији, ступањем на снагу Закона о устројству Војске.

1897. године

Право на пензију подофицири стичу реформом српске војске. До тада су подофицири, након 12 година проведених у чину, могли да се пред крај истека рока у Војсци, обуче и припреме за неку будућу цивилну службу, најчешће на железници или пошти. Они који нису желели цивилну службу добијали су отпремнину у износу од 1200 динара.

30. септембра 1931. године

Војнопензијски систем у Краљевини Југославије уређен је одредбама члана 300. Закона о устројству Војске и морнарице.

1945. године

Завршетком Другог светског рата, у периоду од 1945. године до 1972. године, пензије војних лица су биле уређене одредбама основног закона о пензијском осигурању.

21. децембра 1972. године

Савезна скупштина је донела Закон о пензијском и инвалидском осигурању војних осигураника, којим је материја пензијског и инвалидског осигурања војних осигураника у потпуности уређена и издвојена из општег режима.

1. јануара 1973. године

Основана и почела са радом Заједница социјалног осигурања војних осигураника.

1985. године

Донет је Закон о пензијском и инвалидском осигурању војних осигураника.

1994. године

Формиран Фонд за социјално осигурање војних осигураника

19. марта 2010. године

По одлуци министра одбране Фонд за социјално осигурање војних осигураника потчињен је Управи за традицију стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе Министарства одбране.

31. децембра 2011. године

На основу Уредбе Владе о обиму и начину преузимања имовине, обавеза и запослених од Фонда за социјално осигурање војних осигураника у Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање ("Службени гласник РС" бр.97/11) извршена је консолидација Фонда за СОВО и РФ ПИО у сегменту пензијског и инвалидског осигурања.

20. јануара 2012. године

На основу Уредбе Владе Фонда за социјално осигурање војних осигураника, у даљем тексту Фонд за СОВО, донете 29. 12. 2011. године од 20. 1. 2012. године Фонд за СОВО је почињен Управи за војно здравство Министарства одбране Републике Србије.

21. октобра 2013. године

По одлуци министра одбране Фонд за социјално осигурање војних осигураника потчињен је Сектору за буџет и финансије Министарства одбране.

16. ЗВЈ на снази и данас, уз минималне измене.

Систем се није временом развијао; није пратио развој сличних система у Европи и свету; никада се није довољно осамосталио и развио; фондови система, само у једном периоду, били су јаки; систем је током времена, посебно последњих двадесетак година почео да стагнира из оправданих али више из неоправданих разлога; систем је последњих десетак година доживљавао велике и неоправдане критике; итд.

Тим Законом се регулише ПИО и многа питања војних осигураника: ко је војни осигураник, какав му је пензијски стаж, како се одређује старосна пензија, инвалидска пензија, додатак за помоћ и негу, здравствено осигурање и дечја заштита.

Почетком деведесетих година почињу проблеми са редовношћу исплате војних пензија, од 1993. па све до 2002. године, да би у тој години почела редовна исплата у текућем месецу за претходни месец. Рекордно кашњење било је око 100 дана у јануару 2001. године. Поред тога реалан пад пензија био је све већи и већи. Максималан пад војних пензија био је крајем 1999. године.

Закон о Војсци Југославије, члан 75. став 1, прописао је да просечна плата професионалних

официра и официра по уговору не може бити мања од три, нити већа од пет нето зарада, које служе као основ за утврђивање зарада запослених у републици. Исто тако било је регулисано да просечна плата по чину и положајна плата професионалних подофицира и подофицира по уговору износи 65 до 70 одсто, а просечна плата војника по уговору, по чину и дужности 55 до 60 одсто од просечне плате по чину и положајне плате професионалних војника.

Неправилности у исплати се настављају због непоштовања законских одредби. Због неусклађивања плата, а тиме и војних пензија, због не-реалног утврђивања вредности бода, у периоду децембар 2000. до октобра 2001. године, дошло је до драстичног пада плата војних лица, а тиме и пензија. У том периоду мања вредност бода кретала се од минималних 74 одсто до максималних 141 одсто. Заостајање пензија је настављено. Нико и никада није одговарао за непоштовање закона, правилника и уредби. Нанете су огромне материјалне штете и АВЛ и КВП. На жалост, то нису биле и једине штете за ову популацију. Тако 2002. године знатно је повећана тражња разне врсти помоћи за опоравак популације војних пензионера. Вид социјалне помоћи у 2003. години добили су војни пензионери

Глас за јединство: детаљ са скупштине УВПС

Права која се утврђују Уставом не могу се одузима-ти ни ограничавати. Она имају карактер правне нео-туђивости. Многим донетим одлукама и уредбама које су биле исхитрене и недовољ-но анализирани, нанете су велике штете СОВО.

са најнижим примањима и то мањим од 5.000 до највише 7.700 динара по члану домаћинства.

Године 2007. донета је одлука да се СОВО и заштита војних пензионера, Законом о министарствима, пребаци из надлежности Министарства одбране у сектор Министарства за рад и социјалну политику. Та одлука, која је ступила на снагу 1. јануара 2008. године, појачала је неизвесности у вези са даљим положајем КВП. МО се у закону о Војсци не бави СОВО. Међутим, у завршним одредбама стоји да се војне пензије усклађују према републичким цивилним прописима. Мења се дотадашња дугогодишња пракса која је се састојала у томе да војне пензије обавезно прате раст војних плата.

Решења СОВО која су ступила на снагу 2007. и 2008. године

Од ступања на снагу Закона о Војсци Србије 1. 1. 2008, а потом доношења Закона о министарствима владе Србије (5. 7.2007. године), систем СОВО налази се у специфичном положају, који карактерише недореченост, неизвесност и недовољна спремност надлежних да се о томе отворено разговара.

Најаве могућег развоја за војне осигуранике у неповољном правцу, изазивају забринутост и стрепњу, а многи мисле да постоји опасност редукције или губитка стечених и гарантованих права. Такве сумње подређава и чињеница да је Закон о министарствима, донет пола године после Закона о војсци, чиме је, да ли намерно или

не, СОВО стављено у неизвесан положај. Треба имати у виду да сугестије и предлози у вези са СОВО КВП и војнопензионерских удружења, у фази доношења закона, током 2007. године, нису уважени.

Систем СОВО почива на деловима закона који више није на снази (ЗБЈ), једном ставу у једном члану Закона о министарствима и пет чланова Закона о Војсци Србије, као и на више подзаконских аката, донетих на бази закона који је стављен вам снаге, а примењује се у делокругу рада МО. Тако је регулатива доведена до апсурда. Министарство рада и социјалне политике стара се о „социјалном осигурању војних осигураника“, а МО о здравственој заштити преко Управе за здравство и Фонда за СОВО, стамбеном збрињавању, такође и о социјалној заштити.

Фонд за СОВО, као институција која обезбеђује функционисање система СОВО орган је МО, а Министарство рада и социјалне политике које обавља послове државне управе који се односе на „социјално осигурање и заштиту војних осигураника“, нема према том Фонду никакве интервенције. Буџетска средства за војне пензије обезбеђује МО. Дакле, проблем је сложен и свеобухватан. Не би он био толико велики да нису у питању људи, њихова социјална сигурност, здравље и egzистенција – од новорођених до умирућих. Ради се о стотинама хиљада људи, чија се права из области СОВО, у већој или мањој мери, доводе у питање.

СОВО је, до ступања на снагу Закона о Војсци Србије, било у целини уређено Законом о Војсци Југославије и на основу тог закона донетим подзаконским прописима. Законом о Војсци Србије прописано је да до доношења прописа о СОВО остају на снази одговарајуће одредбе Закона о ВЈ, изузев одредбе о усклађивању војних пензија.

Премештање из једног у друго министарство

У члану 19. Закона о министарствима, СОВО је стављено у делокруг Министарства рада и социјалне политике: „Министарство рада и соци-

јалне политике обавља послове државне управе који се односе на: систем у области радних односа и права из рада у свим облицима рада изузев у државним органима; ...систем социјалне заштите; систем породичноправне заштите; брак; равноправност полова; ...систем пензијског и инвалидског осигурања; социјално осигурање и заштиту војних осигураника; ...борачко-инвалидску заштиту, заштиту цивилних инвалида рата и чланова породица лица на обавезној војној служби; неговаше традиција ослободилачких ратова Србије; заштиту споменика и спомен-обележја ослободилачких ратова Србије, војних гробова и гробаља бораца, у земљи и иностранству; борачко-инвалидске и инвалидске организације и удружења, као и друге послове одређене законом.”

Члан 190. Закона о Војсци Србије прописује континуитет остварених права из социјалног осигурања према закону по којем су остварена; члан 191. дефинише пензијски основ за обрачун висине војне пензије; члан 192. прописује услове превремене пензије и проценат припадајуће пензије зависно од година пензијског стажа; члан 193. став 1. садржи упућујућу норму у погледу усклађивања војних пензија, тако да се усклађивање врши по прописима којим се уређује ПИО; чланом 197. став 2. прописано је да до доношења прописа о социјалном, здравственом и пензијском и инвалидском осигурању професионалних војних лица остају на снази одредбе Закона о Војсци Југославије садржане у Поглављу XV - Здравствено осигурање и Поглављу XVI - Пензијско и инвалидско осигурање, изузев члана 261. којим је било уређено усклађивање војних пензија.

Подзаконски прописи

Подзаконски прописи донети на основу Закона о Војсци Југославије (уредбе, правилници и одлуке), од којих су значајнији: Уредба о начину остваривања и престанку права из пензијског и инвалидског осигурања војних осигураника; Уредба о надлежности, делокругу, организацији и начину послова Фонда СОВО; Уредба о начину остваривања права из здравственог осигурања војних осигураника и чланова њихових породица; Правилник о употреби, условима и начину коришћења средстава за побољшање материјалног положаја корисника војне пензије без стана; Правилник о начину коришћења средстава Фонда за СОВО, која се издвајају за опоравак корисника војне пензије; Правилник о здравственој заштити војних осигураника и чланова њихових породица; Статут Фонда СОВО. Та регулатива, изузев одредбе Закона о министарствима и одредаба Закона о Војсци Србије, је на снази од 1994. године, обезбедила је функционисање усклађеног, сврсисходног и функционалног система СОВО. Новине прописане Законом о министарствима и чланом 193. Закона о Војсци Србије нису у складу са осталом регулативом, те су у пракси резултирале делимичним урушавањем система СОВО, са негативним последицама у погледу његовог функционисања и права војних осигураника.

Сврставање СОВО у делокруг Министарства рада и социјалне политике се у пракси показало апсолутно несврхисходним, јер Министарство рада и социјалне политике није преузело послове у том домену, а МО их је и даље вршило, мимо Закона и парцијално.

Институционализација система СОВО

Фонд СОВО обављао послове којим се обезбеђује остваривање права и обавеза из СОВО прописаних Законом и подзаконским актима: вршио је исплату пензија и других новчаних давања и њихово усклађивање; обезбеђивао је двостепеност у поступку остваривања права из СОВО; вршио контролу пријављивања на ПИО; водио је матичну евиденцију осигураника; обезбеђивао је коришћење средстава за друштвени стандард КВП. Фонд има статус правног лица, а послове обављају: Скупштина, Управни одбор, Надзорни одбор и директор Фонда; Комисија за ревизију и решавање у другом степену о правима из ПИО;

Органи за одлучивање о молбама - Нижа (првостепена) стамбена комисија и Виша стамбена комисија за давање станова у закуп (за КВП који то право остварују из средстава Фонда); Комисија за накнаду дела трошкова за становање КВП без стана; Другостепена комисија за ревизију и решавање у другом степену о правима из средстава за опоравак КВП и Стручна служба Фонда за СОВО. У раду органа Фонда СОВО обезбеђена је двостепеност одлучивања и одговарајући правни лекови.

Фонд има приход, односно финансијска средства из којих алиментира своје обавезе односно права војних осигураника, који чине средства остварена: од основног доприноса за ПИО; од додатног доприноса за ПИО; од доприноса за здравствено осигурање; из буџета Републике Србије; од прихода по основу улагања средстава Фонда; по основу накнаде штете; из других прихода Фонда. Средства Фонда користе се за: исплату пензија и других обавеза ПИО војних осигураника; финансирање права из здравственог осигурања; рад органа Фонда; друге обавезе утврђене законом и другим прописима.

Део средстава се издваја на посебан рачун као намењена средства за побољшање материјалног положаја корисника права (опоравак, обезбеђивање станова и друго).

Фонд СОВО је конципиран као орган за спровођење свих облика социјалног осигурања војних осигураника. С обзиром на број војних осигураника Фонд је рестриктивно кадровски уређен, јер је само 75 извршилаца опслуживало више од 51.000 војних пензионера и око 260.000 корисника осталих права из социјалног осигурања. Фонд СОВО је организационо, персонално и финансијски везан за Министарство одбране: као институција део је Сектора за људске ресурсе МО, министар одбране поставља директора Фонда и именује чланове Скупштине и Управног одбора Фонда из редова осигураника, средства из буџета се планирају у оквиру буџета МО, министар одбране доносио је формалну одлуку о повећању односно усклађивању пензија и слично (тако је било до 1. 1. 2008).

Остали органи надлежни за СОВО

Здравствено осигурање обезбеђује војним осигураницима и члановима њихових породица право на коришћење здравствене заштите и право на новчану накнаду и помоћ. За те послове надлежно је МО, односно Управа за здравство са мрежом војномедицинских установа.

Здравствена заштита као право из социјалног осигурања обухвата: лекарске прегледе и друге

врсте медицинске помоћи; стручне медицинске мере за унапређење здравственог стања, односно спречавања обољења; медицинску рехабилитацију; превенцију, негу и лечење болести зуба и уста; давање лекова, помоћног материјала који служи за лечење; зуботехничку помоћ и зубно-протетичка средства; давање протеза, ортопедских и других помагала, помоћних и санитарних справа. Војном осигуранику припада накнада путних и других трошкова уколико користи здравствене услуге ван места становања.

У случају смрти војног осигураника или члана уже породице, добија се накнада погребних трошкова и посмртна помоћ у једнократном износу двоструке плате, односно пензије за последњи месец пре његове смрти. Војни осигураници остварују здравствену заштиту у војним здравственим установама, а могу је остваривати и у другим здравственим установама ако у месту службовања, односно становања нема војне

У вези са реформом ПИО, као и, уосталом, о многим питањима развоја друштва, од појединих политичара и високих државних чиновника могле су се чути изјаве и (неприхватљиве) оцене, којима се вређа достојанство људи и грубо крше основни принципи односа према човеку.

здравствене установе, у хитним случајевима или ако војна здравствена установа не може да пружи одговарајући облик здравствене заштите. Здравствено осигурање војних

осигураника нема битнијих разлика у односу на здравствено осигурање по прописима Републике Србије. Војни осигураници одређена права из социјалне заштите остварују преко надлежних државних органа и институција и органа локалне самоуправе.

Компарација права војних и цивилних осигураника

Пензије и друга примања цивилних осигураника-корисника пензија се одређују и утврђују тако што се лични бодови помноже са вредношћу општег бода на дан остваривања права на пензију. Пензије војних осигураника су утврђиване у прописаном проценту од основа који чини месечни износ плате без пореза и доприноса, за пуно радно време, која војном осигуранику припада у месецу у којем му престаје служба. Дакле, начин утврђивања висине пензије цивилних и војних осигураника битно се разликује.

Та разлика се даље одражава и на обим осталих права осигураника, тако што су припадајући износи за војне осигуранике у већини категорија већи од оних који припадају цивилним осигураницима. У вези са правом на старосну пензију, евидентне су разлике у погледу стицања тог права на код цивилних и војних осигураника, а најбитнија разлика је право војних осигураника на превремену старосну пензију. И код

уређења права на инвалидску пензију цивилних и војних осигураника присутне су значајне разлике, од којих је најбитнија да се код цивилних осигураника тражи потпуни губитак радне способности, а код војних осигураника *трајна неспособност за војну службу* (не и радна неспособност уопште), настала услед болести, повреде ван рада, повреде на раду или професионалне болести. Право на породичну пензију војних осигураника стиче се и утврђује према прописима о ПИО Републике Србије. Изузетно се члановима породице војног лица погинулог у извршавању борбених задатака, породична пензија одређује у износу од 100 одсто од основа.

Право на новчану накнаду за телесно оштећење стиче осигураник и лице код кога телесно оштећење проузроковано повредом на раду или професионалном болешћу износи најмање 30 одсто. Телесна оштећења као и проценте тих оштећења утврђују министар надлежан за послове ПИО и министар надлежан за послове здравља на предлог Фонда. Професионални војник код кога наступи телесно оштећење има право на новчану накнаду за телесно оштећење. Право на новчану накнаду за телесно оштећење остварује се према Закону о ПИО Р. Србије на терет средстава ПИО војних осигураника. Основ за одређивање висине новчане накнаде за телесно оштећење чини плата за чин старијег водника у јануару у години у којој се остварује право на новчану накнаду за телесно оштећење.

Вредност општег бода усклађује се по пропису за усклађивање пензија. Лични бодови осигураника утврђују се множењем личног коефицијента осигураника и његовог пензијског стажа. Годишњи лични коефицијент је однос укупне зараде осигураника, односно основнице осигурања од 1. јануара 1970. за сваку календарску годину и просечне годишње зараде у Републици Србији за исту календарску годину.

При одређивању годишњег личног коефицијента узимају се зараде, накнаде зараде, односно основнице осигурања, као и уговорене накнаде које су служиле за обрачунавање и плаћање доприноса за ПИО, на које је плаћен допринос и које су утврђене у матичној евиденцији.

Лични коефицијент утврђује се тако што се збир годишњих личних коефицијената подели са периодом (године, месеци и дани) за које су обрачунати, с тим што се свака година рачуна као један, сваки месец као 0,0833, а сваки дан као 0,00278. Лични коефицијент се множи са годишњом стажа за које су плаћени доприноси, што даје лични бод, а на крају се добијена бројка помножи са тзв. општим бодом, и тај резултат је пензија. Вредност општег бода је номинални износ који представља количник израчунаог збира пензија и збира личних бодова свих корисника старосне и инвалидске пензије који су право на пензију остварили у периоду од 1. 1. 2001. до 30. 6. 2002. и износи 529,26.

Цивилни осигураник стиче право на старосну пензију: 1) кад наврши 65 (мушкарац), односно 60 (жена) година живота и најмање 15 година стажа осигурања; 2) кад наврши 40 (мушкарац), односно 35 (жена) година живота и најмање 53 године живота; 3) кад наврши 45 година стажа осигурања. Осигуранику коме се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, старосна граница за стицање права на старосну пензију снижава се зависно од степена увећања стажа за по једну годину. Старосна граница се може снижавати највише до 53, а изузетно и до 50 година живота.

Војни осигураници стичу право на старосну пензију под повољнијим, условима: 1) кад навр-

ше 60 (мушкарац), односно 55 (жена) година живота и најмање 20 година стажа осигурања; 2) кад наврше 35 (мушкарац), односно 30 (жена) година стажа осигурања и 55 (мушкарац), односно 50 (жена) година старости (превремена старосна пензија); 3) кад наврше 40 (мушкарац), односно 35 (жена) година стажа осигурања без обзира на године старости; 4) у случају престанка службе по потреби службе, ако има најмање 20 година пензијског стажа, од чега најмање 10 година у својству професионалног војног лица.

Како до инвалидске пензије

Право се стиче: ако је инвалидност проузрокована повредом на раду или професионалном болешћу; ако је инвалидност проузрокована повредом ван рада или болешћу под условом да је губитак радне способности настао пре навршења година живота прописаних за стицање права на старосну пензију утврђену законом и да има навршених пет година стажа осигурања. За одређивање висине инвалидске пензије, ако је узрок инвалидности повреда на раду или професионална болест, при утврђивању личних бодова рачуна се 40 година пензијског стажа. За одређивање висине инвалидске пензије осигуранику жени, навршен стаж осигурања и пензијски стаж, увећава се за 15 одсто.

Право на инвалидску пензију из узрока насталих на раду се стиче без обзира на дужину пензијског стажа, а пензија се утврђује у проценту од 85 одсто од пензијског основа. У случају инвалидности због узрока ван рада, право на инвалидску пензију се стиче ако осигураник има пензијски стаж од најмање 1/3 могућег радног века, уз три изузетка везана за године старости осигураника.

Накнада погребних трошкова: у случају смрти цивилног корисника пензије, фамилији или лицу које изврши сахрану припада накнада погребних трошкова у износу од једне и по просечне пензије у претходном тромесечју. У случају смрти војног корисника пензије, фамилији или лицу које изврши сахрану припада накнада погребних трошкова у складу са прописима о здравственом осигурању.

Право на **додатак за помоћ и негу** припада корисницима старосне, превремене старосне,

инвалидске и породичне војне пензије. Ово право се остварује према прописима ПИО на терет средстава пензијског и инвалидског осигурања војних осигураника.

Остала права из ПИО осигурања

Права војних осигураника која нису садржана у Закону о ПИО: Право на накнаду за увећање трошкове становања има КВП који за време професионалне војне службе није решио стамбено питање, све до решавања стамбеног проблема. То право има и породични пензионер у случају смрти

КВП. Право на решавање стамбеног питања имају КВП који за време професионалне војне службе нису решили стамбено питање остају на смабеном збрињавању у МО, као и и породични пензионер у случају смрти КВП. Право на стамбено збрињавање код Фонда СОВО и из средстава доприноса за стамбено обезбеђење која се издавају у проценту од два одсто на нето пензије, имају и војни пензионери избегли из отцепљених република бивше СФРЈ и ЈНА.

Разлози са аутономно уређење СОВО

Како се из напред изложеног види, СОВО је сада аутономно уређено у организационом, материјално-финансијском и нормативном погледу. За такво уређење СОВО постоји више разлога, који се у суштини свде на два, а то су: специфичности војне службе и упоредно-правна решења ове проблематике. Дакле и убудуће, систем СОВО треба уредити на начелу аутономности у организационом, материјално-финансијском и нормативном погледу. С тим у вези потребно је: изменити Закон о министарствима, тако да СОВО буде у делокругу МО и донети Закона о СОВО, чија би полазна основа била постојећа регулатива, уз евентуалне корекције.

Специфичности популације војних пензионера

Популација војних пензионера по многим релевантним факторима разликује се битно од популације цивилних пензионера без обзира којем ПИО припадају. Специфичности су изузетно ве-

лике, како по специфичности војне службе тако и по упоредно-правним решењима. То је су основни разлози зашто највећи број земаља Европе, али и света, има аутономни систем осигурања војних осигураника.

Наводимо само неке од битних разлика: специфичност војног позива; образовна структура; дужина радног стажа; висина војних пензија; велики моралитет популације војних пензионера; дугогодишња стабилност уплата у систем СОВО, итд.

Мада ду се неки елементи војног позива данас измењени у односу на период 1950–1990. и 1991–2000. година, већина специфичности у односу на остале професије су задржане. Те специфичности су се донекле мењала са новим законима о војсци, друштвено-политичким збивањима у земљи, а посебно после распада СФРЈ.

Просечан радни стаж за војне лица која су отишла у пензију у периоду 1965–1990. година био је око 38 година и бројем премештаја између 7-9. Максималан остварени војни радни стаж био је 54 године (војни пилоти), са радним стажом од 41-46 година отишао је у пензију већи број војних пензионера. У периоду 1991–2000. године радни стаж војних пензионера је већи од 35 година, а број премештаја 5-7.

Премештаји по потреби службе (прекоманде) задавали су велики проблем током војног позива официра и подофицира, у периоду до 1990. Године. Падали су тешко, не само активним војним лицима, већ и члановима породице, а избијале су и **породичне неуспесице** због губитка супружног посла, или немоћности деце да се школују и студирају, јер у новом гарнизону није било посла, односно школе или факултета.

Кулминација је била одбијање супруге или супруге и деце да селе у ново место, а није реткост да су многобројне прекоманде доводиле и до распада брачне заједнице. Прекоманде су редовно пратиле и **стамбени проблеми**. У старом месту службовања, ако је војно лице имало стан, није га успевало заменити или одмах добити нови, следило је тражење стана, нужни смештај или подстанарски однос. Тако у недоглед. Са прекомандом одлазили су и намештај и остале ствари из стана или су се куповале нове, јер нису одговарале новом стану или намештај нису имали где сместити у новој средини. Многи су продавали намештај и дизали кредит за нови. Тако у недоглед по народној: „Двапут сели, трипут гори”.

У периоду 1948–1980. било је много **ванредних ситуација** на границама или унутар територије СФРЈ, а било је и много војних жртава. То је период када се много времена проводило на вежбама, маневрима, парадама, дежурствима и обукама, што је изискивало посебне напоре ангажованих војних лица, али и њихове породице су трпеле због тога.

До деветесетих година било је **обавезно ношење војне униформе** приликом одласка на посао и повратка са посла, што је била посебна специфичност. До средине шездесетих није се уопште смела облачити цивилна одећа.

Другарство у средишту активности: нишки војни пензионери

Тешко бреме војних старешина

Посебан режим и војна дисциплина била је посебно оптерећење и специфична разлика у односу на остале професије у цивилству. У ту област подразумевало се потпуно, безусловно, тачно и правовремено извршавање војних и других дужности, строго поштовање реда, рада и правила понашања, у складу са прописима и наређењима, а све у циљу јачања реда, моралног јединства и унутрашње чврстине. Војна дисциплина је једна од најважнијих војничких врлина. Све ово заснива се на свести сваког појединца и целине колектива о неопходности извршења наређења, дужности и јачања борбене моћи војних јединица и одбране земље. Да би се у свему овоме постигао завидан ниво, спроводи се стално и континуирано васпитање и обучавање. За све повреде војне дисциплине прописане су дисциплинске санкције у виду дисциплинских мера и дисциплинских санкција. Официр и подофицир могу бити кажњени губитком једног чина, временским ненапредовањем, а тиме и нижим месечним принадаљностима. Постоје и други видови оштријих санкција које изричу војни судови познати по својој строги.

Официри и подофицири морају бити **зрели и стабилне личности**, спремне на све изазове и свакојака изненађења и у тим ситуацијама проналазити најбоља решења. Треба да је реаговати брзо и непогрешиво, посебно у ратним ситуацијама. Многи светски војни стручњаци указују да официр мора бити интелектуално, социјално, емоционално и биолошки стабилан, са потпуно изграђеним ставовима, пре свега о својој професији и посебној одговорности у ратним ситуацијама, али и јасан став о могућим искушењима, проблемима и тешкоћама. Мора се стално развијати и усавршавати, војнички, психофизички, интелектуално...

Официри и подофицири морају **да носе одређено оружје и мора да знају руковати различитим наоружањем**, војном опремом и моторним и механизованим возилима. Поред тога, услови живота и рада војних лица, социјалне и психолошке везе и међусобни односи битно се разликују у односу на све остале цивилне професије. Услови живота и рада војних лица везан је за јединицу, касарну, гарнизон, војску, али и за ровове, траншеје, полигон, вежбаљаште, стрелиште и многа друга специфична места. Све то се одвија у различитим временским, климатским, економским, просторним и другим условима. На све те услове војна лица морају бити увек спремна и одмах да се адаптирају тренутној ситуацији.

Долазимо у прилику да доказујемо оно што су сви стручњаци у свету доказали и казали шта представља војни позив и његове специфичности. Нема двоумљења око тога да је природа војног позива, био неко официр или подофицир, с обзиром на специфичност војске и њеног организовања, сложености задатака, посебно у ратним условима или на великим маневрима, начин њиховог извршавања, услови под којима се извршавају (доба дана и ноћи, временски услови, климатски услови, просторни услови, сложености расположиве технике и друго) и захтеви који се током укупне професионал-

не војне службе траже за њихово успешно извршавање, захтева наменски школован и у здравственом смислу посебно способан кадар.

Официр, с обзиром на специфичност војске и њеног организовања, сложеност задатака, посебно у ратним условима или на великим маневрима, начин њиховог извршавања, услови под којима се извршавају (доба дана и ноћи, временски услови, климатски услови, просторни услови, сложеност расположиве технике и др.) и захтева који се током укупне професионалне војне службе траже за њихово успешно извршавање, захтева наменски школован и у здравственом смислу посебно способан кадар.

Војном професијом баве се официри, подофицири, професионални војници, војни службеници и цивилна лица у војсци. Мотивација за бављењем професијом у војсци је различита и њихова идентификација са изабраном професијом је различита за све ове структуре. Војна професија је продукт војне службе, професионалног рада и поковања војној дисциплини. Многи стручњаци тврде да је војна професија више од било које професије, без обзира на одговорност, тежину и услове рада у тој другој (цивилној) професији.

Брига о војном старешинском кадру је изузетно важна и значајна и она обухвата многе сегменте: строга селекција у избору старешинског кадра, школовање, доградња знања, усавршавање и друге компоненте. Међутим, поред ове предпрофесионалне компоненте, ту је у питању и брига о професионалној компоненти која најчешће траје 35-40 година, а затим и постпрофесионални период.

Сијасет ограничења и хрпа забрана

Војну професију карактеришу следеће специфичности: војна дисциплина; специфичност живота и рада; живот у јединици у време мира; борбена дежурства различитог временског трајања; специфична социјална атмосфера; живот у јединици за време рата; живот у јединици за време вежби и маневара; специфични критеријуми вредновања успешности у рату; специфични критеријуми вредновања успешности у ми-

ру; униформност униформе, чинова и ознака; униформност понашања, живота и рада; специфичности по старосној доби, образовању и социјалном пореклу; ризик у миру због руковања сложеном и опасном техником; високи ризик по живот у ратним операцијама; специфичност реализације личних интереса и потреба; немогућност избора радног места; немогућност избора места пребивалишта; ограничење појединих људских права и слобода; забрана удаљавања из места пребивалишта без посебне дозволе надлежних; забрана путовања у иностранство без посебне дозволе надлежних војних органа; већи моралитет на радном месту у односу на друге професије; честа одвојеност од породице; немогућност бављена додатним професијама; немогућност потпуног ангажовања у спортским и културним организацијама због напуштања места пребивалишта; тешко прилагођавање нормалним цивилним токовима живљења после пензионисања, итд.

Официри и подофицири су, без икаквог претеривања, посебан друштвени слој и професија, која живи и ради у специфичним условима и специфичним животом, не само они већ и одређену специфику имају и њихове породице. Специфичности, сложености и тешкоће на свој посебан начин осећају и учествују у њему и породице војних лица. Постоји изрека: једном војно лице, заувек војно лице. Ова изрека има добре основе и темеље.

Специфичности војне професије и те како погађају и породице официра и подофицира. Супруге прекидају радни однос и у новом месту становања тешко налазе ново радно место или га чекају више година. Деца мењају школе и то утиче на њих многоструко. Треба да се адаптирају на нову средину, а то није увек лако и због језика, културе, обичаја, навика и сл. Премештај нпр. из Србије у Словенију доносио је тешкоће у школи због језика, као и ван школе. Слична ситуација је била и при прекоманди из Словеније у Македонију или из Македоније у Хрватску.

Образовна структура

Вероватно ниједна структура у ПИО Србије нема такву структуру по школској спреми и образовању као што је то случај са структуром вој-

ОБРАЗОВНА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА СРБИЈЕ 2008. ГОДИНЕ

СТАТУС	УКУПНО	ПРОЦЕНАТ
Потпуно неписмено	259.000	3,45
Никада нису ишли у школу	424.350	5,66
Недовољно писмено	541.000	7,20
Без потпуно завршене основне школе	1.250.000	16,77
Испод елементарне писмености	2.237.160	29,80
Звршили само основну школу	1.760.000	23,47
Завршили средњу школу	3.080.000	41,08
Завршили вишу	335.000	4,46
Завршили факултет	488.860	6,52

СТЕПЕН СТРУЧНЕ СПРЕМЕ ВОЈНИХ ПЕНЗИОНЕРА (31. 3. 2008. године)

СТЕПЕН СПРЕМЕ	БРОЈНО СТАЊЕ	ПРОЦЕНАТ
Висока	19.699	60,12
Виша	2.420	7,39
Средња	10.648	32,49
Нижа	-	-
Укупно	32.767	100 %

них пензионера. У Републици Србији постоје следећи пензионерски фондови, обједињени у јединствен систем ПИО: Фонд запослених; Фонд самосталних делатности и Фонд пољопривредника. У Републици Србији, према истраживањима неколико дневних листова, СПС и Републичког завода за статистику 2007-2008. године, живело је око 7.498.000 становника (без пописа становништва на Косову и Метохији). Иако је похађање основне школе обавезно, статистика говори да: никада није ишло у школу 424.390 људи или 5,66 одсто; потпуно неписмено или недовољно писмено је око 800.000 људи или 10,67 одсто. Од тога броја је око 410.000 или 51,25 одсто изнад 60 година старости. Остало су људи у доби од 30 до 60 година и њих има око 249.200 или 26,4 одсто, док неписмени млађи од 30 година чине око 140.800 или 17,6 одсто. Од ове популације, више од 89.549 или 63,6 одсто су млади од 10 до 18 година. Забрињавајуће бројке, зар не?

Образовна структура у Републици Србији 2008. године изгледала је овако: потпуно неписмено 259.000 особа или 3,45 одсто; никада није ишло у школу 424.390 људи или 5,66 одсто; недовољно писмено је 541.000 или 7,20 одсто; без потпуно завршене основне школе 1.250.000 или 16,67 одсто; ученици испод елементарне писмености 2.237.160 или 29,80 одсто; завршило само основну школу 1.760.000 или 23,47 одсто; завршило средњу школу 3.080.000 или 41,08 одсто; завршило вишу школу 335.000 или 4,46 одсто; завршило факултет 488.860 или 6,52 одсто.

Степен стручне спреме војних пензионера (стање 31. 3. 2008. године) изгледало је овако: са високом спремом било је 19.699 војних пензионера или 60,12 одсто; са вишом 2.420 или 7,39 одсто, са средњом 10.648 или 32,49 одсто пензионисаних официра и подофицира. Тада је војно-пензионерска популација бројала 32.767 људи.

Према информацијама од 31.12. 2007. године међу популацијом војних пензионера има: звање универзитетског професора 37 особа, професора 81, доктора наука 534, двоструких доктора наука 31, магистара наука 782, доцента 183, специјалиста 832. У ранијим периодима међу популацијом војних пензионера било је и академика.

Степен стручне спреме и уопште комплетно образовање је још један од битних фактора који се изузетно разликује од стручне спреме цивилних пензионера којих, на велику жалост, има и неписмених, полуписмених, недовољно образованих и оних који никада нису завршили обавезно школовање или средње образовање. Узимајући у обзир комплетно образовање популације војних пензионера оно је **знатно изнад популације цивилних пензионера**.

Дужина радног стажа

Радни стаж популације војних пензионера (стање 31. 3. 2009. године укупно 32.767 особа) изгледао је овако: преко 40 година 4.270 13,03 особа или 50,91 одсто; пун радни стаж (40 година) имало је њих 12.412 37,88 или 79,71 одсто; изнад 35 година 9.437 28,80 или 28,80 одсто; испод 35 година 6.648 или 20,29 одсто,

Просечан радни стаж популације војних пензионера је изузетно висок. Последњих година радни стаж је нешто нижи због смањења бројности и професионализације војске. Доста официра и подофицира отишло је у превремену пензију са стажом који је био далеко од пуног, што је донекле смањило просечну вредност радног

стажа популације војних пензионера, И поред тога, просечна вредност радног стажа пре неколико година износила је 37,51 годину. Висина радног стажа КВП или његова просечна вредност знатно се разликује од висине радног стажа цивилних пензионера у сва три Фонда ПИО. Дакле, висина просечног радног стажа војних пензионера знатно је изнад просечног стажа популације цивилних пензионера.

Досадашња разматрања показују да одлука о премештању комплетне проблематике везане за СОВО у Министарство рада и социјалне политике (садашњи назив тог министарства је Министарство рада, запошљавања, борацких и социјалних питања) није добра. Велики број проблема КВП није решен.

Другим речима, пребачени су проблеми у надлежност институције која нема везе са тим, не познаје их, а требаће јој много времена да их упозна, а још више да их почне решавати. Тај потез, без обзира што га неко жели свести на пребацивање из једног министарства у друго, има далеко већу тежину, а још веће могуће негативне последице, пре свега по КВП. Јасне су же-

Европски стандарди, кроз Европски закон о социјалној заштити, дефинишу минимум социјалних права, подразумевају остваривање права на: здравствену заштиту; накнаду за време болести, накнаде за незапосленост, старост, повреду на раду, породицу и материнство, инвалидитет, у случају смрти, итд.

ље да се спроведе реформа војске, да се смањи број ПВИ, да се војска модернизује, али се то не може спровести тек тако. Премештањем КВП у друго министарство МО, буџет се ослобађа од суме која се издваја за КВП, привидно.

Та сума, заправо проценат који се одваја за КВП изгледа огроман – 23 одсто, али и економска ситуација је лоша. Када смо имали војску од 275.000 припадника и 80.000 пензионера однос је био 3,44 : 1 у корист броја војних лица. Када је војска бројала 70.000 припадника, а војних пензионера било 54.000, онда је однос био 1,30 : 1 у корист војних лица. Када је драстично смањено бројно стање војске на 28.000 ВС+8.000 МО и 51.000 војних пензионера онда је однос 1 : 1,42 у корист бројности популације војних пензионера. Та чињеница упада у очи службеницима у МО, цивилној контроли и младим кадровима у ВС.

Истина је једна: војни пензионери не једу војну пензију са 37, 40, 42 и 46 година радног стажа. Има војних пензионера са 50 и више година радног стажа. Сада се одлази са 20, 25 и 30 година у војну пензију. Војни пензионери су створили много. Према неким подацима они су око 60 милијарди евра некретнина оставили су за собом. Од стабилних плата редовно је одузиман део за пензијски фонд, стамбену изградњу и здравствено осигурање. Шта је са тим средствима, с правом питају КВП?

На основу чињеница, дошло је време да се темељито испита СОВО, јер је пракса, последњих

година показала да социјално осигурање и заштиту треба допунски осмислити, доградити, развити и ојачати. Удружења која окупљају војне пензионере пружају подршку и помоћ у покретању овог изузетног важног питања и по позиви надлежних активно ће се укључити у рад.

Висок морталитет војних пензионера

Морталитет популације војних пензионера изузетно је велик. Месечна стопа морталитета износи, за 18 месеци, од 73 до 107 умрлих.

Године 2008. преминуло је 1.076 војних пензионера или просечно 90 месечно. За првих шест месеци 2009. године умрло је укупно 679 војних пензионера или просечно 113 месечно. Разлога за овако висок морталитет за око 32 хиљаде личних војних пензионера има јако много. Према резултатима истраживања (др Ч. Антић, мр З. Грујић, 2006), 55,02 одсто КВП болује од три и више болести.

Ако анализирамо сва примања у војном пензионерском фонду и цивилном фонду, али имајући у виду оне најважније елементе разлике војне и цивилних професија и позива, школску спрему, просечан радни стаж, редовност уплате давања за социјално осигурање као и остале елементе, војне пензије су оправдано веће у односу на цивилне. Често се манипулише примањима војних пензионера у односу на примања цивилних пензионера. Говори се како су она енормно висока и да их треба постепено смањивати како би дошли у ранг са цивилним пензијама. Нису војне пензије тако високе, већ су их недобронамерни, особе које не схватају специфичности војног позива (посебно какав је био од 1950 до 1989. и периода 1990. до 2000), и неки страначки гласноговорници надували. Реално, узмемо у обзир само четири фактора упоређивања: специфичност војног позива; степен стручног образовања; просечан радни век, и услови под којима војно лице одлази у пензију, и доћи ћемо до непобитних и најрељевантнијих чињилаца који говоре у прилог тези да би војна пензија требала да буде већа, а она није. Зашто? Ко то оспорава неоспориве чињенице? Да ли тај неко познаје специфичност војног позива?

Вечито оправдање у периоду 2001-2009. да нема довољно средстава; да војне пензије односе много од војног буџета; да се због војних пензија не може извршити професионализација и модернизација војске итд. само је изговор. Процена је да би новчана и друга материјална средства која су на нелегалан, противправни, противуставни начин последњих десетак и више година одузета ВС, била довољна да се исплате сва дуговања према КВП, да се подигне ниво пензија, посебно најнижих, да се реши велики број стамбених проблема и многи горући проблеми у ВС. Но, није тако.

Када је у питању висина пензија у односу на стручност и радни стаж КВП, чињенице су да: већина војних пензионера има радни стаж између 40 и 50 година, а мањи проценат између 35 и 40 година радног стажа; већина садашњих војних пензионера отишла је у пензију до 1995 године; од 1960-1990. била је изузетна стабилност уплата за социјално осигурања а ти фондови били су изузетно стабилни; из фондова војних осигураника грађени су многи јавни објекти (на пример Центар „Сава“ и други); војне плате нису никада достизале планиране вредности, иако је војни буџет то омогућавао; у том периоду се градило изузетно много војних објеката (касар-

ни, полигона, домова армије, аеродрома, погона војне индустрије, производило наоружање и војна опрема итд.) све на рачун војног буџета; од 1970. до 1973. путем рефундација републичким заводима за социјално осигурање дошло је до великог одлива новца из војног буџета (преко 37 милијарди динара), а војне пензије су због тога биле умањене; у више наврата од 1994. до 2005. године дошло је до смишљеног смањивања припадности војних пензионера тако што нису поштовани постојећи закони и уредбе, итд.

Усклађивање војних пензија

По закону о ПИО војних осигураника из 1973. године усклађивање пензија вршило се према кретању трошкова живота. Закон о ПИО војних осигураника из 1985. године, поред осталог, прецизирао је обавезно усклађивање пензија са кретањем номиналних личних доходака активних војних лица у текућој години. Законом о Војсци Југославије из 1994. године усклађивање пензије и других примања регулише се чланом 261. Пензије се усклађују према платама професионалних војника у Војсци Југославије, у износу од 85 процената од пензијског основа, који има елементе: плата по чину, положајна плата, плата према стажу - минули рад, војни додатак, урачунати премештај, и посебан део плате (летачи, падобранци, поморци и рониоци). Плата по чину и положајна плата чине основну плату. Елементи пензијског основа изражени су бројем бодова, а бод има своју новчану вредност.

Закон о Војсци Србије из 2007. године, укида члан 261. Закона о ВЈ, уједно дефинише нови начин обрачуна плата, али висина пензијског основа остаје иста - 85 одсто. Плате и друга новчана примања војних лица регулисана су у глави 8. наведеног закона: „Професионално војно лице прима плату за дане односно часове свога рада. Плата професионалног војног лица утврђује се множењем коефицијента са основицом за обрачун плате. У плату се урачунавају порези и доприноси који се плаћају из плате.” (члан 30). Плате и друга новчана примања професионалних војника и цивилних лица, на основу члана 87, 93 и 150 Закона о Војсци Југославије, одређују се уредбом коју доноси Савезна влада. Прва Уредба о платама и другим новчаним примањима професионалних војника и цивилних лица, на основу Закона о Војсци Југославије од 6. новембра 1993. године, ступила је на снагу 29. априла 1994. године, а објављена у „Службеном листу СРЈ“ број 35, 1994. године.

Коефицијент плате професионалног војног лица утврђује се у односу на положај, чин, посебне услове службе, специфичну војну службу, одговорност, сложеност посла и друге услове службе у ВС, сагласно потребама оперативне способности. (члан 82 ЗВС) 24 81). Специфичност војне службе, која подразумева продужено радно време, мере приправности и слично, подразумева и „коефицијент за обрачун плате који је од 20 до 50 одсто већи од коефицијента који се утврђује на основу положаја и чина, а у оквиру средстава за плате...” (члан 83 ЗВС). По одлуци Владе, тај коефицијент може бити и већи. Предвиђене су и новчане и јубиларне награде ПВЛ.

По члану 95. Влада утврђује основицу за обрачун плата ПВЛ, с тим што она не може бити нижа од 75 одсто од просечне месечне зараде по запосленом у привреди Србије исплаћене у ме-

сецу који претходи месецу у којем се утврђује основица, према последњем коначно објављеном податку органа надлежног за послове статистике.

Према члану 88. професионалном војном лицу коме престане служба у Војсци Србије због стицања права на пензију у складу са законом, припада отпремнина у висини *нетотруког износа* бруто плате која би му припадала у последњем месецу пре престанка службе. Такође, припада му и помоћ у случају болести, односно болести или смрти члана породице, у складу са прописима о социјалном осигурању професионалних припадника Војске Србије.

Закон о ВС садржи и кључни члан у вези остваривања права КВП који су пензионисани до 31. 12. 2007. године. То је члан 193, који гласи: „Усклађивање износа пензија војних осигураника остварених до дана ступања на снагу овог закона, као и пензија остварених по ступању овог закона на снагу, врши се по динамици и на начин утврђен законом којим се уређује пензијско и инвалидско осигурање .

Влада Републике Србије у року од 90 дана од дана ступања на снагу овог закона донеће акт којим ће уредити начин, поступак и динамику измирења доспелих, а неизмирених обавеза према корисницима војних пензија, које су настале по прописима из пензијског и инвалидског осигурања војних осигураника до ступања на снагу овог закона.“

Прекинута вишедеценијска пракса

Одредбом члана 197. Закона о Војсци Србије стављен је ван снаге члан 261. ЗВЈ, по коме су војне пензије усклађиване у проценту идентичном повећању (смањењу) плата активних војних лица.

Истовремено, одредбама чл. 191. и 192. ст. 4. закона о ВС садржан је досадашњи начин утвр-

Никада у историји војске у Србији није редовно уплаћиван допринос за све елементе социјалног осигурања и стамбену изградњу, као што је то било у периоду од 1965. до 1990. године.

ђивања пензија војних лица: пензијски основ за обрачун висине војне пензије чини месечни износ плате без пореза и доприноса која војном осигураннику припада у месецу у којем му престаје служба, а пензија за пун пензијски стаж износи 85 одсто од тог пензијског основа.

Према Закону о ПИО Србије усклађивање пензија и накнаде за телесно оштећење врши се по следећем: (1) пензија се 1. априла и 1. октобра текуће године усклађује, на основу статистичких података, са кретањем трошкова живота на територији Републике у претходних шест месеци; (2) Исплата усклађене пензије тече од исплате априлске, односно октобарске пензије; (3) Усклађивање пензије у смислу става 1. овог члана врши се на основу података органа надлежног за послове статистике за период: октобар претходне године - март текуће године, односно

за период април - септембар текуће године (чл. 80). Накнада за телесно оштећење усклађује се на начин предвиђен за усклађивање пензија (чл. 81.) У Закону о Војсци Србије, од 1. 1. 2008. године, СОВО је решено парцијално и до сада незабележено у историји постојања СОВО у нас. За сада, Фонд СОВО, кадровска политика СОВО и остало остаје у надлежности МО, а усклађивање војних пензија у домену Министарства за рад и социјалну заштиту. Као последица таквог решења настале су четири, за сада, категорије КВП, истога чина и положаја у моменту пензионисања, а различитих износа пензија. *Прву категорију* чине лица пензионисана закључно са 31. 12. 2007. године, којима је износ пензије затечен на дан пензионисања повећан усклађивањем три пута: 1. јануара 2008. за 4,2 одсто; 1. априла 2008. за 6,9 одсто и 1. октобра 2008. године 14,3 одсто. *Другу категорију* чине лица пензионисана од 1. 1. до 31. 3. 2008. године, којима је пензијски основ плата чија је основица 20.200 динара, којима је пензија усклађивањем повећана 1. 4. 2008. године за 6,9 одсто и 1.10. 2008. године за 14,3 одсто. *Трећу категорију* чине лица пензионисана од 1. 4. до 30. 9. 2008. године, којима је пензијски основ плата обрачуната по основици 22.200 динара; а тако утврђена пензија повећана усклађивањем од 1. октобра 2008. године за 14,3 одсто. Коначно, *четврту категорију* чине лица пензионисана од 1. октобра 2008. године на овамо, којима је пензијски основ плата обрачуната од 22.200 динара, а тако *утврђена пензија није повећава*-*на*.

Министар одбране, уз сагласност Владе, прописује: коефицијенте за обрачун плате; услове и мерила за увећање и умањење плате, накнаде плате, рокове за исплату, накнаду трошкова у вези са вршењем службе у иностранству и висину стипендије за школовање у иностранству; отпремнину за лица којима је престала служба на одређено време; новчане награде и помоћ и услове, начин остваривања и висину накнада путних и других трошкова и других примања у ВС.

Тако је нови Закон о Војсци Србије, члан 197. став 2, прописао да до доношења прописа о социјалном осигурању војних осигураника остају на снази одговарајуће одредбе Закона о Војсци Југославије, изузев одредбе о усклађивању војних пензија.

Инострана искуства

Од 97 земаља света, са свих континената, али у главном из Европе, за које смо успели да пронађемо њи било какав податак о социјалном осигурању војних осигураника, доминирало је: посебно решење социјалног осигурања војних осигураника или 85,26 одсто, јединствено решење за све осигуранике на нивоу земље 14,74 одсто.

Без обзира на наведене разлике, за све државе заједничко је да се као пензијски основ узима плата из периода када осигураник - војно лице има највиши чин који је достигао пре пензионисања, а никако и плата за време које је провео у нижим чиновима; - проценат припадајуће пензије од пензијског основа варира од 40 одсто (само Јерменија) до 100 одсто (само Кина), а у највећем броју држава се креће од 75 до 83 одсто; - минималан стаж за стицање права на пензију се креће од 15 до 25 година, а у највећем броју држава износи 20 година.

У погледу усклађивања пензија, располагало се подацима за мањи број држава, а у њима је

ШТА ЧИНИ ПЕНЗИЈСКИ ОСНОВ ВОЈНИХ ЛИЦА У РАЗЛИЧИТИМ ДРЖАВАМА СВЕТА

Од 26 држава (20 чланица НАТО), само три (две у НАТО-у) су социјално осигурање војних осигураника уредиле јединствено као и за остале осигуранике, у склопу исте организације и регулативе. Те државе су Словенија и Хрватска (НАТО) и Аустрија.

Без обзира на наведене разлике, за све наведене државе заједничко је да се као пензијски основ узима плата из периода када осигураник - војно лице има највиши чин који је достигао пре пензионисања, а никако и плата за време које је провео у нижим чинови-ма.

Проценат припадајуће пензије од пензијског осно-ва варира од 40 одсто (само Јерменија) до 100 одсто

(само Кина), а у највећем броју држава се креће од 75 одсто до 83 одсто; минималан стаж за стицање права на пензију се креће од 15 до 25 година, а у највећем броју држава износи 20 година. У погледу усклађивања пензија располагало се подацима за мањи број држава, а у њима је заступљен принцип усклађивања са платама активних војних лица и трошковима живота.

Постојећи систем социјалног осигурања припадника Војске Србије, који је био на снази до 1. 1. 2008. године, уређен је по начелима који су заступљени у већини држава чланица НАТО-а и ЕУ, као и држава ван тих асоцијација. Уређен је аутономно у односу на систем социјалног осигурања у Републици Србији; пензијски основ чини нето плата у месецу који претходи пензионисању; износ пензије се утврђује у проценту од 55 одсто до 85 одсто од пензијског основа; минималан стаж за стицање права на старосну пензију износи 20 година, и тако даље.

ПЕНЗИЈСКИ ОСНОВ ЧИНИ	Д Р Ж А В Е
Цела плата у месецу пензионисања	Италија, Данска, Грчка, Пољска, Португалија, Турска, САД, Јерменија, Француска, Немачка, Мађарска,
Просек плате у задњој години	Чешка
Просек плате у задње две године	Украјина
Просек плата у задње три године	Велика Британија
Просек плате у задњих пет година	Белгија, Румунија, Канада
Просек плате у задњих десет година	Словачка, Македонија
Просек плате у задњих 15 година	Шпанија
Просек плате у задњих 20 година	
Просек плате током целокупног војног стажа	

заступљен принцип усклађивања са платама активних војних лица и трошковима живота.

Постојећи систем социјалног осигурања припадника Војске Србије, који је био на снази до 1. 1. 2008. године, уређен је по начелима који су заступљени у већини држава чланица НАТО-а и ЕУ, као и држава ван тих асоцијација; уређен је аутономно у односу на систем социјалног осигурања у Републици Србији; пензијски основ чини нето плата у месецу који претходи пензионисању; износ пензије се утврђује у проценту од 55 до 85 одсто од пензијског основа; минималан стаж за стицање права на старосну пензију износи 20 година и тако даље.

Једино значајно одступање учињено је у погледу усклађивања војних пензија, јер је укидањем члана 261. Закона о Војсци Југославије напуштен принцип усклађивања пензија са кретањем плата активних припадника Војске, који је, иначе, у различитим модалитетима заступљен у системима социјалног осигурања припадника ОС већине земаља. Такво решење, иначе нормирано чланом 193. Закона о ВС, било је изнуђено евидентном несразмером између броја осигураника (професионалних војника у ВС) и броја КВП. До знатно већег, несразмерног броја КВП дошло је услед доласка у Србију већине бивших активних припадника ЈНА и ВЈ из бивших република СФРЈ и интензивнијег пензионисања припадника ВС због реформи Војске и система одбране. Ти разлози и чиниоци више не делују - прилива нових војних пензионера са стране нема, а процес масовнијег пензионисања је окончан. Делују једино природни чиниоци, услед којих се број војних пензионера константно смањује. Зато у склопу новелације регулативе о СОВО треба укинути одредбу члана 193. став 1, За-

кона о ВС, а усклађивање војних пензија везати, бар делимично, са кретањем плата професионалних војника, како је то уређено и у већини других земаља.

Повучен ризичан и неправедан потез

Који су мотиви доношења таквих одлука, које се не темеље на реалним и оправданим чињеницама? Данас, после више деценија, по донетим решењима, враћамо ову материју у прошлост. Осетљива тема, без дубљих анализа и сагледавања негативних последица, решава се по кратком поступку. Ко је све учествовао у припреми за доношење такве одлуке? Под геслом: уради, па ћемо видети како и да ли функционише, ушло се у један ризичан потез, када безмало ништа не функционише нормално и добро, не сагледавши последице којих и те како има. Ко је у тим исхитреним потезима све учествовао, сада није ни важно, али је чињеница да је у свеопштој нестабилности, економској кризи и несигурној будућности, требало о томе више водити рачуна.

Електронски и писани медији током 2007 до 2009. године бомбардовали су нас изјавама, интервјуима и објашњењима везаним за војни буџет који је долазио од надлежних из МО, ГШ ВС и разних министарства, надлежних и ненадлежних. Повод за негативне и бурне реакције била је Одлука да се из МО измести ПИО војних осигураника у Министарство за рад и социјалну политику. То је за КВП била изненађујућа и неприхватљива одлука, тим пре што их нико није консултовао, а још мање питао да ли се слажу или не, јер се ради о изузетно важној и осетљивој

материји. Та одлука има велике, тешке и несагледиве последице, пре свега, по војне пензионере, али и будуће војне пензионере. Постоје значајни разлози који не иду у прилог пребацивању пензија у друго министарство. Таквим решењем удаљује се од савремених и проверених система, која имају и којима тежи све више земаља Европе и света. То је враћање у прошлост, која се показала у негативном светлу по многим елементима. Зашто? Систем који је постојао до 31. 12. 2007, дакле скоро четири деценије, показао је добре али и лоше стране. Лошијих би било далеко мање да су надлежна министарства, током времена, вршила наградњу, усавршавање, јачање и модернизацију постојећег система ПИО војних лица и институције Фонда СОВО. Систем СОВО у нас је пре више од четири деценије изграђен на основу тих иностраних искустава. То су била искуства из САД, Канаде, Француске и других држава, а сада узимамо примере из Словеније. Више од 92 земаља Европе и света има слично решење као што смо га ми имали пре доношења ове одлуке.

„Војне пензије су велико оптерећење за војни буџет. Треба се растеретити тог оптерећења.“ „Модернизација и професионализација војске били би знатно бржи да из војног буџета не одвајамо за војне пензије.“

„Биолошки фактори ће учинити своје у решавању стамбеног проблема популације војних пензионера.“ „Војне пензије односе око 0,64 одсто БДП. Војне пензије чине близу 25 одсто војног буџета. На 34.000 запослених у систему одбране долази близу 51.000 корисника војних пензија“.

Било би најбоље да средства за војне пензије чине посебну ставку у војном буџету, а не да буду саставни део буџета. Војне пензије нису оптерећење за војни буџет и не једу војни пензионери војни буџет како говоре слабо обавештени и злонамерни. Током напорног и мукотрпног четрдесетогодишњег рада у војсци, плата је била увек стабилна и од те плате се редовно одбијани доприноси за војне пензије за стамбену изградњу и здравствену заштиту. Током тог периода изграђени су многобројни војни објекти који се сада обилато користе. Више је војних објекта и станова изграђено у периоду 1965-1990. године, него за свих осталих 150 година постојања војске у Србији.

Никада у историји војске у Србији није редовно уплаћиван допринос за све елементе социјалног осигурања и стамбену изградњу, као што је то било у периоду од 1965. до 1990. године. Ако се осврнемо на војне пензије у последњих двадесетак година, закључак је да се војне пензије не исплаћују у складу са законом. Нико није одговарао за кршење уредби Владе Србије.

Скупштина Републике Србије је крајем 2007. године обавезала Владу Србије да у року 90 дана регулише надокнаду дуга свим војним пензионерима. Влада Србије је до 31. марта 2008. године била обавезна да донесе одговарајућа решења. Прошло је више од седам година, али ни трага ни гласа о покушају извршења те обавезе. То нечињење нанело је велике материјалне штете војном буџету и буџету Владе Србије. Због

оглушавања надлежних, дошло је до изузетно великог броја судских тужби, а планиране мере тешко се могу у целисти реализовати. И не само то. Овим нечињем угрожена је стабилност примања војних пензија и осталих социјалних давања, јер је због судских трошкова повећана издвајања као и ванредни трошкови због све затезних камата, па је угрожен пензиони фонд.

Одлуку о премештању, односно издвајању Фонда СОВО из надлежности Министарства одбране и његово припајање Министарству за рад и социјалну политику (Министарство рада, запошљавања, борачких и социјалних питања) сматрамо великом грешком, или војним речником казано - стратегијском грешком. Тај се систем, који је егзистирао у периоду 1973-2008. године, за војне пензионере градио на искуствима из других оружаних сила у многим земљама Европе и света и нашим позитивним искуствима. Систем СОВО који је егзистирао до 1973. године био је пун недостатака и нелогичности, те се морало прећи на систем СОВО који се афирмирао у Европи и свету. Постоје информације да велики број земаља у Европи и Америци имају иста или слична решења какво смо и ми имали до 2008. године.

Прилагођавање потребама војних пензионера

Удружења војних пензионера апелују на надлежне органе Министарства одбране, Министарство рада, запошљавања, борачких и социјалних питања, као и на Владу Републике Србије да преиспитају своју одлуку о парцијалном пребацивању Фонда СОВО у надлежност Министарства рада, запошљавања, борачких и социјалних питања. Систем је требало правовремено дограђивати, усавршавати, модернизовати и ићи у корак с временом и тенденцијама које важе у савременом свету.

Одлука да се 21.12.1972. године оснује Фонд СОВО донета је после две године анализе (1970-1972). Тада су оснивање Фонда поздравили сви, како војна лица тако и цивилне структуре. Данас имамо сасвим другу слику. Надлежности тог фонда су окрњене. Одлука је донета на брзину и то у уским круговима. Војни пензионери су против те одлуке, а верујемо и многи други грађани. У протеклим деценијама Фонд је оправдао своје постојање, упркос многим тешкоћама у његовом финансирању, неаразумевању одговарајућих структура и прилично рестриктивној формацијској структури у односу на прописане обавезе.

Систем социјалног осигурања војних осигураника обухвата: пензијско осигурање, инвалидско осигурање, здравствено осигурање.

Остали видови осигурања и услуга који су развијени у другим земљама Европе и света, како код цивилних тако и код војних осигураника, нису развијени или боље рећи нису присутни у Фонду СОВО.

Треба учинити све да се Фонд СОВО трансформише у самосталнију, јачу, модернију институцију, са јачим и самосталнијим фондовима, уз пуно уважавање његових специфичности када дође до комплетне трансформације, ревизије и модернизације пензијског и инвалидског осигурања у Р. Србији.

Систем СОВО који је био на снази до 31.12.2008. године урађен је по начелима и на начин који су заступљени у већини држава чланица НАТО и ЕУ, као и држава ван тих асоцијација: уређен је аутономно у односу на цивилини

систем социјалног осигурања. Све чињенице указују да тај систем треба обновити и у том смислу би требало: приступити изменама у Закону о министарствима и Закону о Војсци Србије, тако да се социјално осигурање војних осигураника стави у делокруг МО; неодложно израдити и донети закон о социјалном осигурању војних осигураника, чија би полазна основа била ранија решења (поглавља XV и XVI Закона о Војсци Југославије и на тим одредбама заснивана подзаконска регулатива) уз евентуалне корекције примерене насталим променама у држави и војсци; прилагодити Фонд СОВО, његово даље јачање и финансијско осамостаљивање; приступити формирању фонда за решавање стамбених проблема војних пензионера и запослених у Фонду СОВО; од продаје војне имовине обавезно издвајати 30 одсто средстава у Фонд СОВО; у буџету МО планирати посебан раздео за потребе Фонда СОВО (инвалидско-пензијско, здравствено и стамбено обезбеђење).

ПРОСЕЧНЕ ВОЈНЕ ПЕНЗИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И ДРУГИМ РЕПУБЛИКАМА БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Просек плата у Републици Србији почео је да пада у последњем кварталу 2008. године због наглог пада вредности динара у односу на евро. Са односа 75-80 динара отишао је изнад 85-90 динара за 1 евро. Тиме су просечне плате изражене у еврима биле у већем паду него у осталим бившим републикама Југославије.

ДРЖАВА	МЕЋУСОБНИ ОДНОС	ПРОСЕК (у еврима)
Црна Гора	0,75	247
Србија	1	330
Хрватска	1,69	578
Словенија	2,88	950

Мршави резултати

Из досада изнетог, јасно је да се није се одмакло даље од доношења закона. То папиролошко пребацивање из надлежности једног у друго министарство, било је само ефикасно у погледу прекида усклађивања војних пензија са повећањем плата у Војсци Србије.

Многи су јасно да регулативе које су донете Законом о Војсци Србије 2008. године и Законом о министарствима донетим 2007. године нису у складу са регулативама које су донете 1994. године и које су се потврдиле у пракси, јер су биле донете на темељима закона из 1973. године који се градио на основу иностраних искустава примењеним на наше околности и ситуацију, а показале су се веома корисне, ефикасне и сврсисходне. Током времена требало је вршити осовремењивање и надоградњу.

Уместо тога, новим регулативама вратили смо систем у далеку прошлост са мноштвом негативних последица. Сврставањем система СОВО у надлежност Министарства рада, запошљавања, борачких и социјалних питања у пракси се показало несврхисходним и изнуђеним решењем, јер то министарство није преузело послове у складу са Законом о министарствима, а Министарство одбране их је и даље вршило мимо закона и парцијално.

Задржало је све функције из система СОВО изузев усклађивања пензија. Овај начин рада није у складу са програмираном цивилном кон-

тролом и увођењем демократских тековина у Војску Србије. Одредбом члана 197. закона о Војсци Србије стављен је ван снаге члан 261. Закона о ВЈ који се односи на усклађивање у проценту идентичном повећању (смањењу) плата активних војних лица, а одредбом члана 193. став 1. истог закона је прописано да ће се усклађивање војних пензија вршити по одредбама којим се уређује ПИО. Истовремено, одредбама чланова 191. и 192. став 4. Закона о Војсци Србије задржан је досадашњи начин утврђивања пензија војних лица: пензијски основ за обрачун висине војне пензије чини месечни износ плате без пореза и доприноса која војном осигуранику припада у месецу у којем му престаје служба, а пензија за пун пензијски стаж износи 85 одсто од тог пензијског основа.

Последице наведених одредби из Закона о Војсци Србије су у пракси изузетно велике и ничим оправдане разлике у пензијама војних лица истог чина, положаја и година радног стажа и изазивају реакцију великог броја КВП.

На основу изнетих ставова као и материјала који је коришћен сматрамо и предлажемо: да се у надлежним министарствима, што пре, размотре донете одлуке из 2007-2008. године по систему социјалног осигурања војних осигураника и да се у тим разматрањима укључе представници директно заинтересованих удружења војних пензионера и Фонд СОВО; да се при разматрању система социјалног осигурања војних осигураника имају у виду решења у већини земаља Европе, као и

специфичности војних пензионера који су радни стаж реализовали у периоду до 1995. године; да се систем социјалног осигурања војних осигураника уреди на начелу аутономности у организационом, материјалном, финансијском и нормативном погледу; да се измени Закон о министарствима, тако да социјално осигурање војних осигураника буде стављено у делокруг Министарства одбране; да се неодложно приступи изради и доношењу закона о социјалном осигурању војних осигураника.

Закључни ставови везани су, пре свега, за прву фазу ове изузетно важне и животни значајне материје: Вратити потпуну аутономност система који је био на снази од 1973. до 2008. године, односно, на ову материју применити *in statu quo ante*; Извршити реорганизацију, јачање и прилагођавање институције Фонда СОВО стварним потребама војних пензионера; У одређивању буџета за Војску Србије, приказати под: војни буџет и буџет за социјално осигурање војних осигураника; Обезбедити стабилне изворе за исплату војних пензија и других социјалних давања војних осигураника; Сва социјална давања у области социјалног осигурања војних осигураника треба у сваком погледу заштитити, на основу стечених и остварених права у току активне војне службе.

Приредио: **З. Пешћ**

Цене пансиона – полупансиона за припаднике МО и ВС у хотелима ВУ „Тара“ Бајина Башта

Хотел „Оморика“ Тара

Тип собе	Врста услуга	Период примене цена
		Од 11. 07. до 26.12.2015.
1/Пор. соба	Полупансион	1.800,00
1/2	Полупансион	1.960,00
1/2Т	Полупансион	2.160,00
1/1	Полупансион	2.440,00
1/Ап	Полупансион	3.080,00
1/Апп	Полупансион	4.400,00

Депанданс „Јавор“ Тара.

1/1	Полупансион	2.440,00
1/Ап	Полупансион	3.080,00
1/Апп	Полупансион	4.400,00

Хотел „Бели Бор“ Тара

Тип собе	Врста услуга	Период примене цена
		Од 11. 07. до 26.12.2015.
1/Пор. соба	Пансион	1.936,00
1/2	Пансион	1.936,00
1/por.soba	Пансион	1.936,00

Хотел „Бреза“ Врњачка Бања

Тип собе	Врста услуга	Период примене цена
		Од 31.05. до 26.12.2015.
1/2+1	Полупансион	1.600,00
1/2 Ф	Полупансион	1.880,00
1/2 К	Полупансион	1.880,00
1/1 К	Полупансион	1.960,00
1/1 Ф	Полупансион	2.240,00
1/ Ап	Полупансион	2.480,00
1/Апп	Полупансион	3.600,00

Вила „Сомбор“ Врњачка Бања

Тип собе	Врста услуга	Период примене цена
		Од 12.04. до 31.10.2014. године
Све собе	Полупансион	1.600,00

Доплата за пун пансион у хотелу „Оморика“ са депандансом „Јавор“ је 600,00 динара, а у хотелу „Бреза“ је 600,00 динара.

У хотелима „Бели Бор“ и „Бреза“, за индивидуалне госте, боравак другог детета до 10 година старости је бесплатан без обзира на структуру собе и дужину боравака.

У цену није урачуната боравацна такса и осигурање, што се плаћа посебно.

Плаћање може бити на следеће начине:

1) Једнократном уплатом целокупног износа.

2) У четири рате (минимум 3 дана) и то;

- прва рата у висини од 30% авансно приликом резервације,

- друга рата у висини од 30% у току боравака у хотелу,

- трећа и четврта месечна рата је путем депоновања чекова на рецепцији хотела.

3) У шест месечних рата за боравак од седам и више дана и то:

- прва рата у висини од 30% вредности аранжмана приликом резервације

- осталих пет месечних рата могу се платити: депоновањем чекова на рецепцији хотела и путем административне забране (**важи само за припаднике система одбране**) преко Рачуноводственог центра МО.

СПЕЦИЈАЛНА ПОНУДА ЗА ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ

За коришћење услуга ради одмора и опоравка чланова УВПС у хотелима ВУ „Тара“ „Оморика“ и „Бели Бор“ на Тари и хотел „Бреза“ у Врњачкој Бањи.

Смештај у једнокреветним двокреветним и трокреветним собама. Све собе су са директним телефонском линијом, ТВ – сателитски програм.

Услуге су на бази полупансиона или пуног пансиона – **исхрана ШВЕДСКИ СТО**

Термини:

коришћења услуга које предлагемо су:

- за хотеле на Тари од 2. 11. до 28. 12. 2015.године и од 18. 1. до 13. 4. 2015.год.

- за хотел „Брезу“ у В. Бањи од 2. 11. 2015.године до 13. 4. 2015. године (изузев новогодишњег аранжмана)

Цене:

За групне аранжмане (минимум 15 особа) одобрава се посебан попуст.

На ове цене се додаје износ за боравацну таксу и осигурање који одређује надлежна Скупштина општине. Тренутно 100,00 динара дневно по особи на Тари, а 120,00 динара у В. Бањи

Плаћање:

до шест месечних рата уз полагање чекова грађана.

Гости хотела користе услуге базена, сауне и теретане **без надокнаде**.

По врло повољним ценама гостима је на располагању куглана, стони тенис, билијар, салон лепоте (масажа, маникир, педикир, соларијум), фризерски салон, тениски терени итд.

Уколико Вам одговарају понуђени услови молимо да нас обавестите што пре, како би договорили динамику коришћења и благовремено резервисали.

Више о нама можете видети на:

www.hotelitara.com . Особа за контакт је Весна Тадић телефон 031 593 530, Факс 031 593 546 Е:маил planinatara@ptt.rs и за В. Бању Павловић Милојко на телефон 036 612 400 и Е:маил info@hotelbreza.rs